

K.K.T.C.

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

1958 – 1974 YILLARI ARASI

KIBRIS'TA YAŞANAN CANLI ANILAR

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

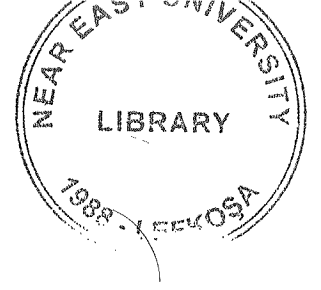
İlkşen ŞEKER

DANIŞMAN

DOÇ. DR. Bülent YORULMAZ

LEFKOŞA

2000

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
GİRİŞ	2
1964 YILINA AİT ANILAR	6
Erol Onbaşıoğlu	7
1974 YILINA AİT ANILAR	13
Erol Onbaşıoğlu	14
ŞAHİS ADLARI DİZİNİ	86
YER ADLARI DİZİNİ	91

ÖNSÖZ

Bu mezuniyet çalışması, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne giden yolda yaşanan 1958 – 1974 yılları arası canlı anıların toplanması için verilmiştir.

Bu mezuniyet çalışmam kronolojik olarak hazırlanmış ve 1964 – 1974 yılları arası anıları kapsamakla birlikte tek bir kişi arasında derlenmiştir.

Yakın Doğu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından mezuniyet çalışması olarak hazırlanması için verilen bu konunun amacı 1958 – 1974 yılları arası canlı anıların toplanarak bunların ebedileştirilmesini sağlamaktır.

Mezuniyet çalışmamda bana yardımcı olan Doç. Dr. Bülent Yorulmaz Bey'e ve Lefkoşa'da ikamet eden Erol Onbaşıoğlu'na teşekkür ederim.

Lefkoşa, Haziran 2000

İlkşen ŞEKER

GİRİŞ

İngiliz Sömürge idaresinin yıllarca süren ağır baskısı ve tahakkümü altında milli ve dini inanışları ile örf ve adetlerinden hiç bir şey kaybetmeyen, ancak ekonomik yönden ezilerek çok şey yitiren Kıbrıs Türkü'nün bugünlere gelişi pek kolay olmamıştır.

Büyük mücadeleler ve şanlı direnişlerle geçen bu yılların ayrıntılı bir şekilde bilinmesi gerektiğine inanıyorum.

1 Nisan 1955 tarihinde eylemlerine başlayan EOKA isimli Rum tedhiş örgütünün ana gayesi, adadaki İngiliz idaresine son vermek, arkasından da Türkleri imha etmek suretiyle adayı Yunanistan'a ilhak ederek Enosis'i gerçekleştirmektir. Bu tehlikeyi daha ilk günden sezen ve düşmanı çok iyi tanıyan Türkler, can ve mal emniyetini korumak ve Rum saldırılarına karşı kendini savunmak maksadıyla 1 Ağustos 1958 de T.M.T. ismiyle bilinen Türk Mukavemt Teşkilatı'nı kurarak örgütlenmede gecikmez.

Bundan sonradır ki Kıbrıs Türkü'nün kendini kahramanca savunarak adadaki mevcudiyetini sonuna kadar sürdürme kararlılığı içinde olduğu görülür.

1958 – 1959 yılları, Türk ve Rum cemaat liderleri arasında yapılan görüşmeler ve Birleşmiş Milletler nezaretinde gerçekleştirilen müzakerelerle geçen ve sonunda anlaşmaya varılarak 16 Ağustos 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilir. Türklerle Rumların ortaklığında tamamen ve iyi niyete dayalı olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye,

Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğü ile güvence altına alınmak istenir. Anayasa gereğince Türkiye ve Yunanistan'a adada askeri birlikler bulundurma hakkı tanınır. Türkiye de buna dayanarak 16 Ağustos 1960'ta 82 yıl aradan sonra Magosa'da adaya ayak basar ve yıllarca çekilen hasret sona erer.

Ne var ki Rumlar Kıbrıs Cumhuriyeti'ni, Enosis'in gerçekleştirilmesinde bir sıçrama tahtası olarak görür ve Cumhurbaşkanı Makarios anayasada 13 maddelik bir tadilat yapmaya kalkışır. Bu tadilatla Türklere yaşam hakkı tanınmak istenmez. Türkler buna razı olmayınca da 21 Aralık 1963'te Rum saldırıları başlar ve sokak ortasında Türkler şehit edilir. Böylece Rumların, "1963 Kanlı Noel" olarak bilinen kanlı saldırıları başlamış olur. Kıbrıs Türkleri bir kez daha can ve mal emniyetlerini korumak amacıyla ölüm-kalım savaşına girer.

Kıbrıs Türkleri'nin kahramanca direnişi ve Anavatan Türkiye'nin gerçekleştirdiği diplomatik ve askeri operasyonlar, Rumların emellerine ulaşmasını önler. Zaman içerisinde birçok soydaşımız şehit edilir, diri diri toprağa gömülür, evlerinden ve işyerlerinden alınıp hunharca katledilir. Türk bölgelerine giriş-çıkışlar sıkıca kontrol altına alınarak utanç barikatları kurulur ve iktisadi ambargolar uygulanır. Ama bütün bunlar Türklerin direnişini ve dayanma gücünü kırmaya yetmez. Her alanda olduğu gibi ekonomik alanda da Türkiye, bizlere yardım elini uzatır ve tüm maddi gereksinimlerimiz Anavatan'ın cömert yardımları ile karşılanır.

Aralık 1967’de Kıbrıs Türk Yönetimi kurularak yeni bir döneme girilir. 1958 –1974 Döneminde Rumların Türklere uyguladıkları çağdışı baskı ve işkenceler Türklerin Rumlarla birarada yaşayamayacağını açıkça göstermesi bakımından çok ilginç ve ibret vericidir.

Geçen zaman içinde yeniden örgütlenen EOKA yeraltı teşkilatı, EOKA “B” adı altında yeniden faaliyete geçer ve 15 Temmuz 1974’te askeri bir darbe ile Yönetimi ele geçirerek Makarios’u saf dışı bırakır ve Kıbrıs Elen Cumhuriyeti’nin kurulduğunu dünyaya ilan eder. Bu uydurma Cumhuriyetin başına da azılı Türk düşmanı olan eski EOKA’cılardan Nicos Samson getirilir. Bu duruma birer garantör devlet olan Yunanistan ile İngiltere seyirci kalırken Türkiye anayasal hakkını kullanarak adadaki Türk toplumunun can ve mal emniyetini korumaya ve Enosise mani olmaya karar verir. Böylece 20 Temmuz 1974 sabahı şanlı ordumuz Girne’ye ayak basar ve Kıbrıs Türkü’nün yıllar süren özlemi gerçekleşir. Türk ordusu denizden ve havadan çıkarma yapar. 22 Temmuz 1974’te ateşkes uygulanır ve taraflar arasında barış görüşmelerine başlanır. Cenevre’deki barış görüşmeleri oyalama şekline dönüşünce Türkiye 14 Ağustos 1974’te İkinci Barış Harekatı’nı başlatır.

Mehmetçiğin önünden kaçan Rum palikaryalar masum Türk köylerine saldırarak katliamlara girişmiş, akla gelmedik barbarlık örnekleri verilmiş ve birçok kardeşimiz tutuklanarak esir edilmiştir.

Doğuda Serdarlı ve Magosa'ya ulaşılırken, Batıda da, şanlı ordumuz 16 Ağustos 1974'te Lefke'yi düşmandan kurtarmış ve aynı günün akşamı ateşkes ilan edilmiştir.

Mutlu Barış Harekatları ile Kıbrıs'ın %40'dan fazlası elimize geçmiş, adaya özgürlük ve huzur gelmiştir. Kıbrıs Türk Yönetimi, Kıbrıs Türk Federe Devleti'ne ve son olarak da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne dönüşmüş, Anavatanımız sayesinde bugünlere mutluluk, refah ve huzur içerisinde gelinebilmiştir.

Kıbrıs Türkü'nün varoluş mücadelesi ile ilgili giriş yazımı, 1964 ve 1974 kesitlerinden birer örnek vererek ebedileştirmek istedim.

1964 YILINA AİT ANILAR

Aralık 1963 hadiseleri ile başlayan ve tamamen Türklere karşı topyekün imha amacı güden ve her geçen gün şiddetlenen ve acımasız bir hal alan Rum saldırılarına karşı Kasaba'da da yoğun savunma hazırlıklarına hız verildiği günlerde, bizlerin de bir dozeri zıhlayarak seyyar mevzi haline getirmemiz gündeme gelmiş ve bu yönde çalışmalara başlanmıştır. İlk önce bir dozer teminine gidilmiş ve bu amaçla Yeşilova'da (Mandirya) bir Türk'e ait olan dozerin en kısa zamanda Kasaba'ya nakli gerekmiştir.

Görevli olarak Yeşilova'ya giden ekipte ben de vardım. (3. Sarı Petek Beyi Erol Onbaşıoğlu) Kasaba'dan ayrılmadan önce kesinlikle üzerimize silah bulundurmamamız gerektiği bize bildirilmiş, ilk anda buna canımız sıkılır gibi olmuşsa da bunun ne kadar isabetli bir karar olduğu daha sonra anlaşılabacak ve üzerimize silah almadığımız için Tanrı'ya dua edecektik.

Yeşilova'daki dozerin büyük bir kamyonu yükletilmesi uzun bir zaman almış ve kamyon öğle üzeri iki arabanın arasında Kasaba'ya hareket etmiştir. Ancak, lokumu ile meşhur Yeroşibu Köyü'nün tam ortasına gelindiğinde, tali yoldan aniden çıkan kamyonla Rumların yolu kestiği görülmüştür. Arabalarımızı çaresiz durdurarak aşağıya indik. Etrafımızı saran çoğu silahlı sivil Rumun ellerimizi kaldırarak yüzlerimizi duvara çevirmemizi kaba bir lisanla emrettiklerini ve bizleri silahlarının dipçikleri ile bu emre uymağa zorladıklarını da hemen belirtmek isterim. Arkasından da dozeri ne

yapacağımızı ve ne maksatla Kasaba'ya götürmekte olduğumuzu sormakta gecikmediler.

Daha önce bu gibi durumlarda ne söyleyeceğimizi aramızda konuşup anlaştığımızdan, hiç renk vermeden Kasaba'daki göçmenlerin rehabilitesi için Mutallo'da yer düzeltip prefabrik konutlar yapılacağı, dozerin bu maksatla Kasaba'ya götürülmekte olduğu ve bu hususta da izin alınmasına gerek duyulmadığı münasip bir lisanla izaha çalışılmıştır. Bir saata yakın bir bekleyişten sonra hareket etmemize izin verilmiş ve hepimiz sağ salim olarak Kasaba'ya dönebilmiştik.

Hala Rumların bu yalanı nasıl yuttuğunu ve bizleri nasıl serbest bıraktığını düşünür dururum.

Dozerin Kasaba'ya getiriliş amacına uygun olarak temin edilen kalın levhaların kaynak yapılmak suretiyle zırhlı araç şekline sokularak seyyar mevzi haline getirilmesine gidilmiş ve bu işi Makinist Özkan geceli gündüzlü çalışarak büyük bir beceri ile başarmıştır. Çoğu kez kaynak işlerine geceleri de devam edildiğinden, karanlıklar içindeki Kasaba gecelerinin, kaynağın çıkardığı kıvılcımla aydınlanmasından şüphelenen Rumların elektrik akımını sık sık kesme yönüne gittikleri görülmüştür. Ama hiç bir engel bu azmimize de set çekemeyecek ve 9 Mart 1964 tarihindeki büyük Rum saldırısından önce dozer göreve hazır olacaktı.

Ne var ki, saldırıların başlamasıyla Rumların elinde bol miktarda bazuka silahı olduğu ve bunları da bol bol kullanmaktan

çekinmediklerinin anlaşılması üzerine, seyyar mevzi olarak hazırlanan zırhlı dozerden gerektiği şekilde yararlanmak maalesef mümkün olamamıştır.

Rumların, 7 Mart 1964 Cumartesi günkü olayların intikamını almak için 9 Mart 1964 Pazartesi sabahı Kasaba'yı dört taraftan ateş altına alacak şekilde saldırıya geçmeleri  nlenememi tir.

Bu saldırı beni, Pembe  akir Hanımefendinin M cahitlere tahsis ettiği ve birkaç Pete in Karargah olarak kullandığı Kasaba'nın ortasındaki iki katlı bir binada yakaladı. Hemen sorumluluk b lgemdeki mevzilere ko tum ve komutam altındaki M cahitlerime moral vererek saldırıların yo unla tığı mevzilerde kendileri ile birlikte sava ma mutluluğuna eri tim. Bunun için kendimi bahtiyar addederim.

Rum saldırılarının hiç ara verilmeden g nboyu devam etmesi ve bol miktarda da bazuka kullanılması nedeniyle çok zor anlar yaşanmış, ancak  ocuk denecek yaştaki gençlerin ve lise talebelerinin günlerdir uykusuz ve yorgun olmalarına rağmen büyük bir heyecanla savaşmaya devam etmeleri sayesinde Rum saldırıları g   slenebilmi tir .

Rum saldırılarının Belediye Pazarı civarında yo unla ması ve zırhlı araç haline getirilen Rum dozerinin ölüm kusarak Türk Birliği Kulübünün  n nden Belediye Pazarına doğru gelmesi havayı elektrikle tirmiş, heyecanı son safhaya çıkarmıştır . Allah'tan Türk Bölgelerinin ana giriş yollarına bir sabotaj ekibi olan Kara Petek

(Petek Beyi Necdet) tarafından önceden hazırlanıp yerleştirilen patlayıcıların dozerin hemen önünde patlaması ile ilk tehlike geçirilmiş olmasına rağmen çıkardığı gürültüden dozerin hala çalışır durumda olduğu anlaşılmıştır . Bunun üzerine ani bir kararla yanımda bulunan ve o zaman Polis Çavuşu olan Vedat Karakurt'tan emniyetimi sağlamasını isteyerek hazır durumda bulunan 3-4 tane TNT kalıbının bir araya raptedilmesi ve bir tanesini de, ucunda saniyeli fitil bulunan kapsül takılmasıyla hazır duruma getirilen tahrip kalıplarından iki tanesini alarak Belediye Pazarının, doğuya bakan ve ana yola çıkan küçük kapısından dışarı çıkıp hemen sağa dönerek köşebaşına geldiğimde dozeri gördüm. Etraftan atışlara devam ediliyor, Vedat da bana emniyet sağlamayı sürdürüyordu. Köşede durdum ve fitili ateşleyerek kalıbı dozerin altına attım ve hemen geri çekilerek bekledim. Biraz sonra patlayan TNT'lerin kulakları sağır eden sesi duyuldu . Hemen ikinci kalıbın da fitilini ateşleyerek dozerin altına attım. Büyük bir patlamanın ardından büyük bir sessizlik çöktüğü an Vedat'la birlikte geri çekilerek Belediye Pazarına girdim .

Dozer tahrip olmuş, çalışmaz duruma gelmişti . Böylelikle dozerin Türk Bölgesine girişi önlenmiş ve büyük bir felaketin önüne geçilmişti. Daha sonra tahrip edilen dozerin içerisinde çıkarılan ve isminin A-6 olduğunu sonradan öğrendiğim silahı omuzuma vurarak Mutallo'ya doğru yaya olarak yürüdüm. Amacım morali bozulan halka yeniden moral kazandırmak ve bu arada

Komutanım Sancaktar Kemal Karakullukçu'ya son durum hakkında bilgi vermektir.

Mutallo'ya giderken etraftaki evlerden çıkan ve yol kenarlarına biriken halkın bana "YAŞA" "VAR OL" diye tezahuratta bulunması beni çok duygulandırmış, gözlerimin yaşarmasına neden olmuştu . Ne var ki biraz sonra göreceklerime inanmayacak ve bu mutluluğum büyük bir üzüntüye dönüşecekti .

Köşeyi dönüp Mutallo'ya çıktığımda, üzerlerindeki elbiseleri değiştirip, sakal traşı da olan ve cephede olması gereken birçok kişiyi Sami Dayının kahvesinin önünde toplu halde gördüm ve beynimden vurulmuşa döndüm.

Aralarında kimler vardı Ya Rabbim !

Herhalde Türk Savunmasını kırıp Türk kesimine girmeye çalışan Rumların merhametine sığınacaklarını zannetmişlerdi böyle davranmakla. Rumların ne kadar acımasız ve gaddar olduğunu unutmuş olacaktı .

O an, mevzilerde neden gencecik çocukların ve liseli talebelerin çoğunlukta kaldığını daha iyi anladım .

Benim de üzerimde bir Polis Çavuşundan temin ettiğim ve yatarken dahi üzerimden çıkarmadığım kirli bir tulum ve yüzümde en az bir haftalık sakal vardı .

Zaten ölümden öte yol mu vardı?

Rumların Türk bölgesine girişi, büyük bir felaketin başlangıcı ve çok şeyin sonu olacak değil mi idi? "Öyle ise bu çekingenlik ve

teslimiyet neden?" diye düşündüm ve bu soruya yanıt bulamadım kafamda .

Ve kafamdaki bu karmaşık düşüncelerle Karargaha doğru yöneldim ve Komutanımı Mutallo'daki bir evde telsizin başında buldum . İçeri girer girmez beni kucaklayıp öptü, bende kendisine son durum hakkında bilgi verdim ve hemen geri dönerek mücahitlerimin başına gittim ve son ana kadar da yanlarından ayrılmadım .

ŞEHİT OLMAK MUKADDERSE HEP BİRLİKTE ŞEHİT OLMAK İÇİN...

Erol ONBAŞIOĞLU (65)

LEFKOŞA

1974 YILINA AİT ANILAR

Türkiye, Garanti Antlaşması'ndaki müdahale hakkını, tek taraflı kullanmak zorunda kalarak 20 Temmuz 1974 cumartesi günü Girne'nin doğusundan Kıbrıs'a çıkarma hareketine girişir.

Kıbrısta bozulan düzeni yeniden tahsis etmek ve her iki topluma da barış ve özgürlük getirmek amacıyla başlatılan bu harekâta "Barış Harekâtı" adı verilir ve düşmana uzatılan dost eli reddedilince de savaş kaçınılmaz olur.

Yıllardır ezilen, hakları gasp edilen, yollardan, barikatlardan alınıp götürülen, çalıştığı iş yerinden ve devlet dairelerinden kovulan, malını, canını savunurken şehit edilen, evinden yerinden edilen, göçmen durumuna düşürülen, yetim öksüz olarak büyümeye mahkum edilen ve insanca yaşama hakkı kendisine çok görülen Kıbrıs Türk'ünün yıllardır özlemini çektiği an nihayet gelmişti.

Kıbrıs Türkü için bugün, bir başka gün değil de nedir ?

Kıbrıs Türkü için bugün;

Özgürlüğe açılan kapı önüdür.

Mutluluğa giden yolun yönüdür.

Geçmiş, artık kafamızda yaşanan acı bir anıdır.

Şimdi zalime "Dur!..." deme zamanıdır.

Kederden dinmek bilmeyen göz yaşlarımızın, sevinç gözyaşlarına dönüştüğü andır.

Gülmesini unutan yüzlerimizdeki keskin ifadenin çözüldüğü andır.

Türk mevzilerine dönük hoparlörlerden bize yıllarca : “Bekledim de gelmedin !...” şarkısını dinletenlere, “Bir gece ansızın gelebilirim!...” demeden, erkekçe gelme günüdür !

Akılsız başın, Türk’ten tekme yeme günüdür !

Türk olmanın mutluluğunu tatma günüdür !

Sevincimize sevinç katma günüdür.

20 Temmuz 1974

Bariş Harekâtı'nın birinci günü Lefke'de olaysız geçer. Ancak kasabanın doğu taraflarından gelen top seslerinin çıkardığı gürültüye göre mesafe tahminleri yürütölürken yorumları da yapılır ve yeni haberler için radyolar, nefes alınmadan dinlenir.

Lefke'deki askeri birliklerimiz de her türlü saldırıya karşı hazır bulunmaktadır ve mücahitlerimiz görev başındadır.

Bariş Harekâtı nedeniyle her yerde ve bölgemizde de olduğu gibi Lefke'nin bir varoşu niteliğinde olan Çamlıköy'ün türk kesmi de alarma geçer. Bütün yedekler de silah altına alınmış ve kuşku bir bekleyiş içine girilmiştir.

Gün boyunca köyün batı tarafından top ve silah sesleri gelmeye devam etmiş olmasına rağmen herhangi tehlikeli bir durum yaşanmadığı gibi Rum kesminden de bir saldırı vuku bulmamıştır. Bir ara Çamlıköy'ün doğusundaki "Kilise Tepe" mevkiinden çok sayıda silahlı Rum'un Cengizköy tepelerine doğru geçtiğinin görülmesi üzerine durum Lefke Sancak Karargâhı'na bildirilmiştir. Bunların, bölgeye yapılan muhtemel bir Türk çıkarmasına karşı koyabilecek birlikler olabileceğı gözönünde bulundurularak dikkatli olunması gerektiğı üzerinde durulmuştur.

Çamlıköy Takım Komutanlığı'ndan, 1973 yılında Lefke Sancak Karargâhı'na D7 olarak atanan ancak köyün askeri sorumluluğunu da uhtesinde bulunduran Orbay Ali'yi (Kılıç) akşam üzeri odasına çağırır

Sancaktar Feridun Arı Bey, hemen o akşam Çamlıköy'ü tamamen tahliye etmesi hususunda kendisine kesin emir verilir. *

Orbay'ın tereddüt içinde olduğunu gören Sancaktar, amlıköy'ün doğusunda bulunan ve kalkan görevi yapan Gaziveren, Doğancı ve Taşpınar isimli Türk köyler dizisinin bölgedeki etkinliklerini yitirip saf dışı kaldıklarını belirterek, bu tahliyenin zorunlu olduğunu vurgular. Yine aynı gün 18:30 sularında Çamlıköy'ün Türk kesimindeki 650 numaralı köy telefonu acı acı çalar. Köyün muhtarı Hüsnü Bayram Telefonu aldığında karşı taraftaki Rum'un Orbay Ali'yi istediğini öğrenir.

Ne var ki Orbay Ali köyde değildir. Bunu köy muhtarından öğrenen meçhul Rum, bir telefom numarası vererek, Orbay'ın kendisini acilen araması için haberdar edilmesini ister. Lefke Sancak Karargâhı'nda olan Orbay Ali'ye bu haber iletildiğinde saatler 19:00'u göstermektedir. Durumu Sancaktar Bey'e anlatarak meçhul Rumla temas kurması için izin alan Orbay, kendisine verilen ve Çamlıköy'ün Rum kesimine ait olan 658 numaralı telefonu çevirince, karşısında Solya Bölgesi'nin Makarios'cu guruplar başkanı Pambos Kukkullaridis'i bulur. Kukkullaridis gayet heyecanlı bir sesle Orbay'a derhal Çamlıköy'ü derhal tahliye ettirmesini, çünkü EOKA'cı Rumların köye saldıracaklarını bildirir. Ancak tahliye konusunda Orbay'ın mütereddüt davrandığını sezinleyen Pambos, hiç olmazsa köydeki kadın ve çocukların daha güvenli yerlere aktarılmasını ister.

* Hatırat sahibinin, Orbay Ali'den (Kılıç) dinlediği Çamlıköy'ün tahliyesi ile ilgili olaylar aslına sadık kalınarak tarafından dramatize edilmiştir.

21 Temmuz 1974

Ve nihayet sıra Lefke'ye gelir. Etrafı temizlerken Lefke'nin ayakta durması Rumların işine gelmez ve saldırılar, sivil ve askeri hedef gözetmeksizin acımasızca başlatılır.

Lefke Kaymakamı Erol Bayram'ın başkanlığında oluşturulan ve Sancak Karargâhı Subaylıklarından terhis olup asli görevlerine dönen arkadaşların çoğunlukta olduğu Sivil Savunma Karargâhı da Akşam Kız Sanat Enstitüsü binasında faaliyete geçirilir. Ne var ki, binanın karargâh olarak kullanılmaya başlamasıyla Rum saldırılarının bu bina üzerinde yoğunlaştığı görülür. Buna bir anlam verilemese de giriş çıkışların arttığı bu binanın uzaktan gözetlenip gözetlenmediği kuşkusuz aklımıza takılır kalır. Bilhassa doğudan yapılan ve kasabanın içindeki sivil hedeflere yöneltilen bu atışlarda havan mermilerinin Enstitü'nün eski taş duvarları üzerinde patlaması bizlere gün boyunca göz açtırmaz.

Akşam üzeri Rum saldırılarının oldukça seyrekleşmesinden yararlanarak dışa çıkma ihtiyacını hissederek, Enstitü'nün hemen önünden geçen arktaki sudan elimi yüzümü yıkamak geldi içimden ve öyle de yaptım. Ancak doğrulurken, aygım kaydığundan sağ elimi yan tarafa dayamak istedimse de başaramadım ve su taksimatında kullanılan demir kapağın üzerine düştüm. Bu düşüşte demir kapağın sağ elimin serçe parmağı ile yüzük parmağının birleştiği yeri kestiğini ve yaradan kan aktığını gördüm. Daha dikkatli baktığımda avuç içine

kadar uzayan oldukça derin bir yaram olduğunu farkettim. Bütün uğraşlarıma rağmen kan bir türlü durmak bilmiyordu.

Ormancı Hüsnü'nün ısrar ve yardımı ile Lefke Hastahanesine gitmemin ne kadar isabetli olduğunu daha sonra anladım. Hastahane de Doktor İzzet S. Suphi (Merhum) elime dört dikiş atıp yarayı pansumanladıktan sonra tetanoz iğnesi de yapma ihtiyacını hisseder. Sağ elimin avuç içindeki bu yara bana devamlı surette şanlı Türk Barış Harekâtı'nı hatırlatır durur...

22 Temmuz 1974

Bariş Harekâtı'nın üzerinden iki gün geçmiştir. Sabahın erken saatlerinde yeniden başlayan saldırılar nedeniyle, Lefke çok zor saatler yaşamaktadır. Dört bir taraftan sarılmış olmanın verdiği baskı Rum saldırıları'nın artarak devam etmesi ve top atışlarının da yoğunluk kazanması, dıştan hiçbir şekilde yardım olma olasılığının kalmadığının anlaşılması ve savaşa Lefke'ye girecek Rum Milli Muhafız Ordusu'nun katliam yapacağı düşüncesinin bir saplantı haline dönüşmesi nedeniyle Lefke'nin 22 Temmuz 1974 pazartesi günü teslim olması kararlaştırılır. Bu büyük bir şanssızlık ve izahı da oldukça zor bir oluşumun sonucudur.

Bunda, Lefke'nin teslim olması ile ilgili olumlu yada olumsuz fikir yürüterek yorum yapmak bize düşmez. Teslim olma kararının nasıl ve neden alındığına ve bu hususta kimlerin etkili olduğuna deyinmek de amacımızı aşar. Ancak bu kararın günahları ile sevaplarını belirlemek ve kesin bir yargıya varmak için zamana ve tarihin şaşmaz takdirine ihtiyaç duyulduğunun gerektiği düşüncesindeyim.

Ve aynı gün saat 16:30 sularında Sancaktar'dan emir alan Lefke Kaymakamı yetkililerle görüşüp ateşkesi sağlamak ve teslim olma şartlarını belirlemek amacıyla Erol Bayram Sancaktar'ın mekan arabası Ksero'ya (Denizli) hareket eder. Ksero Köprüsü'ndeki tahribat nedeni ile, karşı tarafa geçmek için dere yatağındaki toprak yola giren Erol

Bayram, altı yedi Rum askeri tarafından tartaklanır ve Ksero'ya ne maksatla geldiği sorulur.

Erol Bayram kendisini tanıtarak bölge yetkilileri ile görüşmek istediğini belirtir. Rum askerlerinin durumu kısa bir müddet sonra bölge sorumlusu Yunanlı Albay Hios Hazlanbas, Doktor Diomides ve diğer yüksek rütbeli subaylar mahal yerine gelmekte gecikmez.

Dr. Diomides, Erol Bayram'ı görür görmez “ Bu Lefke Kaymakamıdır, sokun içeri !” demekten ve gerçek yüzünü göstermekten çekinmez.

Dr. Diomides, Ksero'ya yerleşmeden önce uzun yıllar Lefke de ikamet edip doktorluk yapan, Türk dostu geçinen, iyi bir insan olarak tanımlanan ve yıllarca Türklerin bir sülük gibi kanını emen, Lefkelilerin çok yakından tanıdığı kişiden başkası değildir.

Tam o sırada, olanları yakından izleyen Barış Gücü askerlerinin, başlarında komutanları olduğu halde geldikleri görülür.

Erol Bayram'ın kendilerine ateşkesi sağlamak için geldiğini söylemesi üzerine, Barış Gücü Komutanı'nın Ksero'daki Barış Gücü kampına gidilerek konuşmalarının orada yapılması hususundaki teklifi kabul edilir ve hep birlikte kampa hareket edilir.

Barış Gücü kampındaki görüşmede, Lefke Kaymakamı Erol Bayram, Barış Gücü'nün Ksero'daki Danimarka Birliği'nin komutanı ve yardımcısı ve Yunanlı Albay Hios Hazolombos, beş altı yüksek rütbeli Yunanlı subay ile Dr. Diomides hazır bulunur ve hemen görüşmelere başlanır.

Yunanlı Subaylar Türklerin malubiyeti kabul etmelerini ve kayıtsız şartsız teslim olmalarını ister ve bunda ısrar ederler.

Erol Bayram ise ateşkesin her iki tarafın da fazla kayıp vermesini önlemek gayesi güttüğünü bu nedenle Lefke'nin kayıtsız şartsız teslim olmasının söz konusu olamayacağını açıkça ifade ederek gerekirse savaşmaya devam edileceğini bildirir.

Bu görüşmeler yapılırken silah ve top seslerinin giderek sıklaşmasından, Lefke'ye karşı sürdürülen saldırıların artarak devam ettiğini anlayan Erol Bayram Rumların atışları durdurulmaması halinde görüşmelere devam etmeyeceğini bildirmek ihtiyacını duyar.

Barış Gücü kanadı da bu duruma destek Yunanlı Albay atışları durdurmayı kabul eder ve verdiği emir üzerine kısa bir süre sonra atışlar durur. Ancak bu sefer de Rum kanadını oluşturan Yunanlı subayların Lefke'deki iki Türk subayı'nın (Sancaktar ve yardımcısı) Ksero'ya getirilip kendilerine teslim edilmesini ister. Taraflarca hazırlanan anlaşma imzalanmadan ve iki Türk subayına hayat garantisi sağlanmadan bunun mümkün olmayacağı kendilerine bildirilir.

Barış Gücü kanadının destek ve anlayışı sayesinde İngilizce olarak yazılan anlaşmanın altına, Erol Bayram, Hios Hazolombos ve Barış gücü'nün Ksero Kampı Komutanı imza atar. Anlaşma imzalandıktan sonra da, Erol Bayram Barış Gücü yetkilileri ile takriben 18:30 sularında Lefke'ye gelerek durumu Sancaktar'a bildirir. Bunun üzerine, Sancaktar, Sancaktar yardımcısı, Erol Bayram ve Barış Gücü yetkilileri hep birlikte Ksero'ya giderler. Lefke'de bomba gibi patlayan

teslim olma haberinin duyulması üzerine herkes çoluk çocuğunu alarak kasabanın ortasında bulunan çarşıya koşar ve belediye sinemasına doluşur. Herkes bu acı anı hep birlikte karşılamaya ve kaderlerine boyun eğmeye hazırlanmaktadır. Lefke'nin muhtelif yerlerine teslim olma işareti olan beyaz bayraklar çekilmeye başlanır ve bunun için evlerden temin edilen beyaz çarşaflar kullanılır.

Bu saatlerde Türk Bankası'nın önünde birisinin vurulduğu haberi üzerine olay mahalline gittiğimde, Rumların atışları oldukça seyrekleşmesine rağmen halen devam ediyordu. Hakikaten bankanın ana giriş kapısının hemen yanında bulunan bayrak direğine beyaz teslim bayrağı çekmeye çalışan ve Dülger Salahi diye bilinen bir kardeşimizi, havan mermisi parçalarından ağır şekilde yaralanıp, son dakikalarını yaşadığını görmek, beni çok üzmüş, hiç bir şey yapamamanı çaresizliği de üzüntümün bir o kadar daha artmasına neden olmuştu.

Saat 18:30 sularında Rum askeri yavaş yavaş Lefke'ye girmeye başlar. Bu hazin ve kahredici durumu yaşamak, saç sakalına karışmış, pis ve pejmürde kılıklı çapulcu Rum askerlerinin Lefke'ye girişini Belediye Sineması önündeki kaldırımdan izlemek bana çok dokunmuş, çoğu kez, o anı yaşamaktansa ölmeyi yeğlemişimdir hep...

Halk, genellikle önceden ve kendiliğinden bir araya tolanmış olmasına rağmen bu amaçla yapılan duyuru yinede çok etkili olmuştu.

Herkes ne yapacağını bilmemenin çaresizliğini yaşarken robotlaşmış hareketlerle sağa sola koşuşturanlar, çolu çocuğunu sinirli

bir şekilde ekiştirenler, yakınlarını kaybedip şurdan burdan arayanlar, can ve mal derdine düşenler ve olur olmaz nedenlerle bağııp çağırınlar dolduruyordu Lefke'nin inişli yokuşlu sokaklarını...

Önceleri durumun vehametini kestiremeyerek umursamaz bir tutumla evlerinde kalmayı tercih edenler ve özellikle de yaşlılar bu duyuru üzerine apar topar toplanma yerlerine koşturmaktan kendilerini alamazlar. Çok geçmeden de tüm erkeklerin Orta Cami'nde toplanmaları duyurusu yapılır. Rumların bu duyurusu kuşku ile karşılansa da uyulmak mecburiyetinde kalınır. Ancak bu sefer de erkekler camiye sığmaz olur. Zaten cami önünde toplananların itişip kakışmaları ve babasından ayrılmak istemeyen çoluk çocuğun bağııp çağırışmaları paniğe dönüşmek istidatı gösterince, rumlar bu akıl almaz niyetlerinden vazgeçmek mecburiyetinde kalır.

Ve artık bütün Lefke çarşıdaki Türk Bankası'nın ve Karadağ'daki Polili'nin kahvesinin önündeki meydan ve yol içlerine doluşmuştur.

Evlerde muhafaza edilen altın ve takılar, paralar çıkı yapılarak şuraya buraya saklanır veya çantalara doldurulurken, beraberlerinde yiyecek ve içecek almayı ihmal etmeyenlerin de çoğunlukta olduğu görülür.

Tam bir perişanlık yaşanmaya başlandı bu toplanma yerlerinde. Acıkan, susayan, çiş gelen, huysuzlaşan çocukların ağılayışları perde perde etrafa yayılırken, büyüklerde can sıkıntısı ve durumun nereye varacağı endişesi ile sigara üzerine sigara tazelemekten ve yanındakilerle alçak sesle konuşmaktan başka uğraş bulamaz kendine.

Sayıları oldukça kabarık olan silahlı Rumların, gözcülük yapmaktan çok etrafa çalım atmaları ve genç kızlara sataşmaları da zaman zaman homurdanmalara neden oluyordu. Ve Lefke'ye giren silahlı Rum askerlerinden tutunda EOKA'cısına kadar herkesin sözbirliği etmişcesine aynı sorunun yanıtını alma çabasına düştüğü görülmüştür. "Lefke ne kadar kayıp vermiştir?"

Bunca saldırıya karşın Lefke'nin yüzlerce kayıp vermesini bekleyen Rumların, bu sayının beş on kişiden fazla olmadığını öğrenerek hayretler içinde kaldıkları ve bundan da pek memnun olmadıkları, ibret ve hayretle görülmüştür.

21 – 22 Temmuz 1974 çarpışmalarında Lefke'nin verdiği zaiyat ile ilgili olarak hatırat sahibinin sonradan belirlediği bigiler şöyledir:

Şehitler:

1 Müzeyyen Selim	1912 – 20 / 07 / 1974
2 Necdet Hasan	1932 – 21 / 07 / 1974
3 Hasan Hüseyin	1952 – 21 / 07 / 1974
4 Sevim Sefa	1957 – 21 / 07 / 1974
5 Zuhâl Safa	1961 – 21 / 07 / 1974
6 Ruzin Osman	1952 – 21 / 07 / 1974
7 Salahi İ. Paşa	1908 – 22 / 07 / 1974

Kayıplar:

- 1 Behzat Kara Mustafa 1938 – 22 / 07 / 1974 (Seneler sonra Lefke'ye yakın bir tepede iskeletleri bulunarak şehitliğe defnedilmiştir.)

7 şehit ve 1 kayıp kardeşimiz Lefke'de Öğretmen Kemal Özalper şehitliğinde yatmaktadır.

Ve küçük yaşalardaki iki kızıma ilaveten Mahmut Avaroğlu'nun (Bacanağım) bir oğlu ve bir kızı olmak üzere dört çocuk ve kayınvalidem ve kayınpederimin de dahil olduğu altı yetişkinden teşekkül eden on kişilik aile topluluğumuz da Türk Bankası önündeki kaldırımlarda yerini alır. Şimdi her ikisi de rahmetli olan diğer bacanaklarım Halil İbrahim ve Gökmen Daniş çoluk çocukları ile birlikte İngiltere ve Türkiye de bulunduklarından hayatlarını kurtarmış olacaklarını, en azından bu acı olayları yaşamayacaklarını düşünerek sevinmiş ve teselli bulmaya çalışmışızdır.

Öte yandan Ksero'da Barış Gücü Kampı'nda bulunan Sancaktar, Sancaktar yardımcısı ve Erol Bayram'ı Barış Gücü nezaretinde Lefke'ye getiren Rumlar, Türklerin ellerindeki silahları derhal teslim etmeleri hususunda kendilerine yardımcı olmalarını ister. Havanın kararmakta olduğu ve bu yöne gidildiği taktirde arzu edilmeyen olayların vuku bulabileceği ileri sürülerek, silah tesliminin yarın sabaha bırakılması hususundaki teklif Rumlarca kabul edilir. Ancak her üçü de Lefke Polis İstasyonu üzerindeki bir odaya hapis edilmekten kurtulamaz.

Rumlar, Türklerin tasarrufundaki silahlardan rahatsız olduklarını ve kendilerini emniyette hissetmedikleri için silahları toplamak ve bu tehlikeden bir an önce kurtulmak çabasına düşerler ve bu işlemi başlatırlar.

Bu arada Lefke'nin teslim olma durumunu zamanında haber alıp cepheden dönen mücahitlerin çoğu da ellerindeki silahları bir bahçe kenarına gömmek veya kuytu bir yere atmak ve üzerindeki üniformadan da kurtulmak ihtiyacını hissederler.

Havanın kararmasıyla her iki toplama yerinde bulunan çocuk çocuktaki huzursuzlukların had safaya çıkmış olması ve ihtiyaçların giderilmesindeki imkânsızlıklar dikkate alınmış olacak ki, saat 21:00 sularında tüm çocuk ve kadınlar ile 16 yaşın altında ve 50 yaşın üzerinde bulunan erkeklerin serbest bırakılarak evlerine dönmelerine karar verilir.

Bizim 10 kişilik aile toplumumuzdan geride bir ben bir de bacanağım kalır. Yanımdan ayrılan eşime evde bulabildiği askeri resim, evrak, hatta mücahitlik terhis belgemi imha etmesini tembihlemekten de geri kalmam. Böylece bu kategorilere girenlerin evlerine dönüşü kısa bir süre içinde tamamlanır ama bu sefer de etrafa ürkütücü bir sessizlik çöker.

O geceyi nasıl geçirdiğimi bir ben bilirim bir de Allah... Yarı uyur, yarı uyanık kuşkulu bir vaziyette sabaha kadar sigara püfleyip durdum. Kimileri upuzun asfaltın üzerine yatmış, kimileri bir duvar kenarına kıvrılıp kalmış, kimileri de sabaha kadar "Of!" çekip durmuştur. Benim ise saatlerce oturmaktan her tarafıma sızılar gelmiş, kımıldayamaz olmuştum. Bir de sonumuzun nereye varacağını, çolu çocuğun aç susuz ve ortada kalacağını düşünerek müthiş huzursuz olmuş ayrıca

kötü ihtimalleri kafamda yarıştırp içimle konuşmaktan yorgun düşmüştüm.

* Lefke Kaymakam'ı Erol Bayram'dan dinlenen bu sayfadaki olaylar aslına sadık kalınarak hatırat sahibi tarafından dramatize edilmiştir.

23 Temmuz 1974

23 Temmuz 1974 Salı günü doğan güneş bizleri aynı yerde, Türk Bankası'nın önündeki kaldırımlarda perişan bir vaziyette bulur. Havanın aydınlanmaya ve güneş ışıklarının etrafa yayılmaya başlaması ile ölüm sessizliğine bürünmüş meydanda bir kıpırdanma ve bir hareket görülür. Herkes sanki ölmüş ve tekrar dirilmiştir.

Ve Rumlar sabah sabah silah teslim işlerine hız verirler. Kasaba içerisinde dolaşarak hoparlörlerle halka, tasarruflarında bulundurdıkları tüm silahları (Av ve hava tüfeği dahil) ve askeri malzemeleri yetkililere derhal teslim etmeleri, aksi hareket edenlerin ağır şekilde cezalandırılacağı hususunda duyuruda bulunur. Lefke Kaymakamı Erol Bayram da silah teslimi hususunda halka çağrıda bulunmak amacıyla Polis İstasyonu'nda hapsedildiği odadan çıkarılır.

Bu durum üzerine geceyi bizler gibi sokakta ve gözetim altında geçirenlerin bir kısmı silah teslim etmek maksadıyla oldukları yerden ayrılıp giderler.

Türk Bankası'nın hemen yanındaki araba park yerine bırakılan silah ve askeri malzeme miktarlarından, yadsınamaz oranda teslimat yapıldığı anlaşılır. Ama bunun genelde ne kadar tatmin edici olduğu bilinmez. Bu arada bulunduğumuz yerden silah teslimi ve uydurma bahaneler ile ayrılanlar olduğu için öğleye doğru sayımız oldukça azalır. Baktım olacak gibi değil bende nöbetçi rum askerine gidip hasta olduğumu söyledim ve vakit geçirmeden soluğu evde aldım. Daha

sonrada gözetim altındaki herkesin evlere dönüşüne mücadele edildiğini öğrendim. Kaçıp kurtulmak imkanımız olmadıktan sonra ha meydanlarda, ha evlerde tutulmuşsunuz ne farkeder?

Lefke Kaymakamı Erol Bayramın'da Polis İstasyonu yerine kendi evinde gözetim altında tutulması isteği Yunanlı Albay Kios Hazolombos tarafından olumlu karşılanır ve Erol Bayram, Sancaktar ve Sancaktar yardımcısını alarak Karşıyakadaki evine gider.

Kâbus dolu bir gecenin ardından çoluk çocuğum ve ailem ile beraber olduğum 23 Temmuz 1974 gecesi, sakin ve vukaatsız geçer. Ancak bu sukûnetin ne kadar süreceğini ve olayların nasıl gelişeceğini kimse kestiremez...

24 Temmuz 1974

Lefke'nin düşmesinin üzerinden tam bir gün geçmesine rağmen bir enkaz yığını haline gelen kasabanın hızla temizlenerek normal yaşama geçirilmesi için Rumların olağanüstü çaba içerisine girdikleri görülür. Çarpışmalar esnasında kopan ve sokakların içerisine sarkan elektirik telleri yeniden çekilirken yolların içindeki yıkıntılar kaldırılarak adeta bir temizlik kampanyası başlatılır. Belliki Rumlar yapılanları saklamak çabasına düşmüştür! Zaten bu hususta Rumların çok bilinçli ve tecrübeli oldukları da herkesçe bilinmektedir. Ayrıca Rumlar böyle entrikalı ve daleveralı işlerin erbabı olmakla hayli ünlü de değiller mi?

Lefke'deki iş yerleri yavaş yavaş açılmaya ve fırınlar tekrar ekmek çıkarmaya başlamıştır. Rum askerlerinin başındaki Yunanlı Albay, bankaların önüne birer asker de dikmeyi ihmal etmemiş, herkeste bir güven hissi yaratılması amaçlanmıştır. Daha önemlisi, yaşantının normal şekilde devam edeceği ve hiç bir Türk'ün soruşturma ve tutuklamaya tabi tutulmayacağı intibağı yaratılmak istenmiştir.

Lefke Polis İstasyonu binalarını askeri karargâh olarak kullanan Rumların olanca kuvvetlerini buraya yerleştirdiklerini ve binanın üst ve arka kısımlarını da koğuş haline getirdikleri görülmüştür.

Rumlar, kasaba içerisinde yaya ve motorize olarakta sürekli devriye yapmaktan da geri kalmıyor. Acapulco Rum askerlerinin çıkardığı rezaletler ve sataşmalar gittikçe artarak dayanılmaz bir hal alıyordu...

Bütün olanlara rağmen Rumların ısrarla Bahçe içlerine girmekten kaçındıkları gözlerden kaçmayacaktı. Daha sonraları bunun Rumların Lefke' de hala Türk askeri olduğu saplantısından kendilerini kurtaramadıkları hususundan kaynaklandığı anlaşılacak ve bu da çok işimize yarayacaktı.

* Lefke Kaymakam'ı Erol Bayram'dan dinlenen bu sayfadaki olaylar aslına sadık kalınarak hatırat sahibi tarafından dramatize edilmiştir.

25 temmuz 1974

25 Temmuz 1974 perşembe günü Lefke Kaymakamı Erol Bayram bana uğrayarak, Kaymakamlık binasındaki makam odasında bulunan bazı gizli evraklarını alıp imha etmek ihtiyacı hissettiğini söylemiş ve kendisine refakat etmemi istediğini söylemişti.

Mücahitlikten terhis olduktan sonra sorumlu olarak görev yaptığım Maliye Bakanlığı Lefke Kaza Dairesi Kaymakamlık binaları ittisalinde olduğundan, dairemde bazı evrakları alma ve kasabadaki bir miktar devlet parasını da yağma edilmekten kurtarma olanağı bulacağım için, bunun tehlikeli olacağını düşünmeden Kaymakam'ın teklifini hemen kabul ettim. Kaymakamlık binasına gittiğimizde ben, zemin kattaki daireme girerken Kaymakam'da üst katta bulunan odasına çıkmıştı.

Fazla gecikmemek için alacaklarımı hemen toplayarak Kaymakam Erol Bayram'ın yanına gittim ve acele etmesini söyleyerek, başımıza birşey gelmeden buradan uzaklaşmamızın doğru olacağını da ilave etmekten çekinmedim. Bu arada odanın Kuzey tarafındaki pencerelerden birinin pancur parmaklıkları arasından Polis İstasyonunu ve etrafını seyre daldım.

Etrafta fazla bir hareket olmamasına rağmen Polis İstasyonu'ndaki canlılık hissedilir derecedeydi. Çok geçmeden ana yolun kuzey tarafından Polis İstasyonu'nun avlusuna gelip giriş basamaklarının hemen önünde duran üstü açık bir Land Rover gözüme

çarptı. Aracı kullanan genç Rum subayının yanında pek tanıyamadığım birisi ve aracın içindeki oturma yerlerinde ise üç dört albüm ile askeri üniformalar vardı. Daha dikkatli baktığımda, bunların bizim mücahitlerin kullandığı üniformalar olduğunu ve bağzılarının üzerinde askılarının bile bulunduğunu hayretle farkettim.

Land Rover'den inenler albümleri ve üniformaları alarak Polis İstasyonu'na girdiler. O an olup bitenlere bir anlam verememiştim ama daha sonra yaşayacağım olaylar duruma açıklık getirecek nitelikteydi.

Bu arada dairesinden alacaklarını tamamlayan Erol Bayram da beni eve bıraktıktan sonra doğruca kendi evine gider. Aynı gün Erol Bayram sorgulanmak bahanesi ile evinden alınarak Lefke Polis İstasyonu'na götürülür. Kasinis isimli istihbarat subayı ile konuşurken pencereden Karşıyaka'daki evinin Rum askerleri tarafından sarıldığını görür. Ailesine ve evinde misafir bulunan Sancaktar ve muavinine bir kötülük yapılacağı ihtimalini düşünerek hızla Polis İstasyonu'ndan ayrılır ve peşine düşen Rum askerlerine aldırmadan evine gider. Bu seferde evi kuşatan Rum askerlerini görmeyince peşinden, Sancaktar'la yardımcısını Rumların alıp götürdüklerini öğrenir. Erol Bayram ne yapacağını ve nasıl hareket edeceğini düşünürken Çamlıköy'e doğru seyreden askeri bir Land Rover'in içinde bulunan Sancaktar ve yardımcısının Rumlar tarafından kaçırılmakta olduğunu sezinler. Ani bir kararla askeri aracı takip etmek için yola koyulur. Kendisini yine Rum askerleri takip etmektedir. Çamlıköy'ün içinde yol kenarında duran Barış Gücü askerlerini görerek kendilerinden yardım istemesi aklına

gelir. Ne var ki konuştuğu Barış Gücü askerlerinin İngilizce bilmediğini görünce bunların Barış Gücü Üniforması giymiş Rumlar olduğunu anlamakta gecikmez ve Taşpınar'a (Anfolem) doğru kaçarcasına yoluna devam eder. Sahte Barış Gücü askerleri de Erol Bayram'ı Rum zannetmiş olacaklar ki herhangi bir müdahalede bulunmadan geaip gitmesine mücade ederler. Bir an gözden kaybettiği Land Rover'i Petre dolaylarında yeniden görüp takibi sürdürür ancak kendisini de Rumlar takip etmektedir. Çok geçmeden bu kovalamaca sona erer ve Rumlar Erol Bayram'ı Taşpınar Köyü dışında yakalayıp Kudrapa Polis İstasyonu'na götürürler. Erol Bayram Kudrapa Polis İstasyonu'nda yine karşısında Yunanlı Albay Hios Hazolombos'u bulur ve gerisin geriye Lefke'ye getirilir. Öte yandan Sancaktar ve yardımcısının içinde bulunduğu Land Rover meçhul bir istikamete doğru yoluna devam eder...*

* Lefke Kaymakam'ı Erol Bayram'dan dinlenen bu sayfadaki olaylar aslına sadık kalınarak hatırat sahibi tarafından dramatize edilmiştir.

26 Temmuz 1974

Lefke'nin düşüşünün dördüncü günü. Hayat herşeye rağmen devam ediyor. İlk günler evden çıkmamaya ve görünmemeye özen göstermiş olmama rağmen baktım olacak gibi değil ve herşeyde sanki normalmiş gibi yaşam devam ediyor, bende kenar ve تنها sokaklardan çarşıya alışverişe gitme ihtiyacı hissettim. Böylelikle arkadaşlarla ayaküstü bile olsa dertleşmek imkanını bulabilecektim. Aynı amaç ve düşünceler ile gittiğim çarşıda, bir bomba gibi patlayan Sancaktar ve yardımcısının tutuklanarak Lefke'den alınıp götürüldükleri haberini alarak herkes gibi bende şoke oldum.

Rumlar ile yapılan anlaşmada kimsenin tutuklanmayacağı hususunda madde bulunmasına ramen bu yöne gidilmesi, hepimizi huzursuz ettiği gibi kuşkularımızda artmasına neden olmuştu. Zaten Rumlar tarafından yaratılmak istenen sahte ve göstermelik normal yaşam aldatmacasına inanmakla ve her şeye ramen düşmanımızı iyi tanıyamamış olmakla ne kadar büyük bir yanlış içine düştüğümüzü bir kez daha anlamış olduk.

27 Temmuz 1974

Ve tarihler 27 Temmuz 1974 Cumartesi'yi gösterdiğinde başlayan gün bir evvelsinden pek farklı değildi. Ancak içlerimizdeki kuşku ve huzursuzluk her geçen gün artmaya devam ediyor, durumun nereye varacağını kestirememenin verdiği ısırap ve baskı da eklenince perişanlığımız daha iyi anlaşılabilirdi. O günün akşamı yine çoluk çocukla akşam yemeğini erkenden yemiş canımız sıkıldığı ve birileriyle dertleşmek ihtiyacı duyduğumuz için, geceleri dışarı çıkma yasağı olmasına rağmen bizden birkaç ev sonra oturan ve şimdi Avustralya da olan komşumuz Vefa Hamit'lere (Takım Komutanı) geçtik. Kendileri ile daima çok iyi komşuluk ilişkilerimiz olmuş sevdiğimiz insanlardı. Çocuklarımız da aynı yaşlarda olduğu için onlarla birlikte oynamaktan zevk alırlardı. Hoş beşlen ve içilen kahveler ile sohbetimizi koyulaştırırken ana konumuzu içine düştüğümüz bu durumdan ve saplandığımız bu bataktan nasıl kurtulacağımızı kestirememenin çaresizliği teşkil ediyordu. Çok iyi hatırlıyorum, Türkiye radyolarının saat 22:45'deki haber bültenini dinlemeye hazırlandığımız an dışardan gelen sesler ve kapının çalınmasıyla eşikte beliren silahlı Rum askerlerinin beni aradıklarını öğrenerek irkildim. Bizdeki bu şaşkınlık ve tereddütü sezen Rum askerleri aradıkları şahsın burada olduğunu daha aşağıdaki komşulardan öğrendiklerini belirterek ismim üzerindeki ısrarı sürdürürken davranışları da sertleşiyordu.

Konu ile ilgili olduğu için daha sonra öğrendiğim bir gerçeğı yorum yapmadan belirtmek ihtiyacını kendimde hissediyorum. Tutuklamalarda Rum askerlerine, aranan şahısların evlerini gösteren şahıs ikamet ettiğim evi tam olarak bilmediğinden olacak ki, askerleri önce hemen bir sokak ötede bulunan bacanağımın (Mahmut Avroğlu) evine götürmek ihtiyacını hissetmiştir. Askerlerin bacanağımdan evimi kendilerine göstermesini istemesi üzerine de çaresizlik içerisinde düşen bacanağım bu isteklerine boyun eğmek zorunda kalmış.

İşin ilginç tarafı, kapalı bir Land Rover'in içindeki meçhul şahsın kendini gizlemek için büyük gayret sarfettiğı gözden kaçmamış ve sözü edilen araçta tutuklandığım bölgeden ayrılmıştır.

Belliki meçhul şahıs sıradaki diğer evleri göstermeye gitmişti, ihanetlerini utanmadan sürdürmek için!

Yalana başvurup Rum askerlerini atlatmanın imkansız olacağını ayrıca aksi hareket etmemin, eşim ve çocuklarım dışında komşumuzun da başına dert açabileceğini düşünerek aradıkları şahsın ben olduğunu söyleyerek dışarı çıktım.

Rum askerleri bana kendileri ile birlikte Polis İstasyonu'na gitmemi ve ifadem alınmasına müteakip geri evime dönebileceğimi söylemekle yetindiler. Durumun vehametini hemen kavradığım için kapının eşiğindeki eşim ve çocuklarıma seslenmeyi bahane ederek cebimdeki paraların tümünü eşime vermeyi akıl ettim ve böyle yapmakla da iyi ettim. Eşimin, çoluk çocuğumun ve komşuların şaşkın ve biraz da hayret dolu bakışları arasında Rum askerleri tarafından alınıp yakın olan

Polis İstasyonu'na yaya olarak götürüldüm! Kısacık yolu, umutsuz ve robotlaşmış boş adımlarla katettim. Dört bir taraftan bana nezaret eden silahlı Rum askerlerinin arasında tıpkı idama götürülen bir mahkum gibi, çaresiz ve yalnız!...

Lefke Polis İstasyonu'nun girişindeki büyük odaya götürüldüm. Biraz bekleyeceğimi söyleyerek beni bir sandalye üzerine oturtular, başıma da iki silahlı asker dikmeyi ihmal etmediler. Odada eski Lefke Belediye Reisi Fadıl Nekipzade (Merhum) da vardı. Yanılmıyorsam, sokağa çıkma yasağına uymadığı için sorgulanmaya getirilen bir oğlunu alıp eve götürme çabası içindeydi. Birbirimize bakmakla yetindik. Konuşamadık ama beni suçlar gibi bir hali vardı. Bunu gayet iyi sezinlemiştim. "Erol'da evinde oturamadı, şimdi başı belaya girecek..." diye düşündüğü halinden ne kadar da belli oluyordu. Odada Rum askerlerinden başka birilerinin olup olmadığını ise pek hatırlamıyorum. Ardan ne kadar zaman geçtiğini de bilemiyorum! Belki yarım saat belki de bir saat. Hiç tahminleyemiyorum. Zaten olayların seyrinden hiç bir şey düşünemez ve yargılayamaz olmuşum. Kendi kaderime boyun eğerek her şeyi oluruna bırakmışım.

Biraz sonra kapıda beliren Rum askerleri başımda dikili askerlere beni götürmelerini emretti. Rum askerlerinin nezaretinde dışarıya çıkarıldım ve sola döndükten sonra koridordaki bir odanın kapısı açılarak adeta içeriye itildim. Rum askerleri de arkamdan kapıyı kapatıp gittiler. İçerde bir masanın etrafında oturan iki Rum Subayı'dan biri, başı ile oradaki bir sandalyeye oturmamı işaret etti.

Her ikisininde apoletlerinde rütbelerini gösteren nişanları yoktu ama  niformalarından subay oldukları kolayca anlaşılıyordu. Belliki yedek birliğe mensup subaylardı.

Polis İstasyonu'ndaki büyük odada uzun müddet bekletilmemizin nedenini şimdi daha iyi anlıyorum. "Benden önce başka birilerini de sorguya çekmiş olmalılar!" diye düşündüm ve gösterilen sandalyeye oturdum. O an içine yuvarlandığım ümitsizlikten sıyrıldım. Cesaretimi toplayarak kendimi soruşturmaya hazır ve konsantre duruma getirdim. Böylelikle müthiş rahatlamıştım. Ve nihayet ismimin sorulması ile soruşturma başlamış oluyordu.

"İsmim Erol Onbaşıoğlu!" diye cevap verdim. Bir diğer soruya da "Askerlikten geçen yıl ayrıldım ve halen de Maliye Bakanlığı Lefke Kaza Dairesi sorumlusuyum..." şeklinde yanıtladım.

İlk heyecanımı atlattığım için şimdi olanları daha iyi kavrayabiliyordum. Rum subaylarının bana karşı ılımlı tavır ve tutumlarına ilk önce hiç bir anlam verememiştim! Ancak bunun bir kandırmaca olduğu ve bekledikleri cevapları alamayınca tutumlarını sertleştirecekleri aşikârdı.

Soruşturmayı sürdüren ve daha kıdemli olduğu anlaşılan subaylardan biri sesinin tonunu yükselterek; "Askerden ne zaman ayrıldığını da, ne iş yaptığını da biliyoruz ama kaç yıl askerlik yaptın be?" diye kabaca bir sorunun arkasından cevap vermeme beklemeden; "Askerlik her yerde iki yıldır. Sen dokuz yıldır askerlik yaptın. Demek rütbeli bir askerdin ve çok şeyler biliyorsun!" dedi ve yanıt beklediğini

ifade eden manalı bakışlarla beni baştan aşağıya süzdü. “Devlet Memuru olduğum için askerde yazı işleri yapıyordum” şeklinde kaçamak yanıt vermeye çalıştım.

Verdiğim yanıtın pek memnun görünmeyince de “ Listelerin altında Paşa’nın (Sancaktar’ı kastederek) imzası yanında seninde imzan yanyanadır bre! Yoksa Paşa’nın yardımcısı mıydın bre!” diye hiç beklemediğim bir soru ile karşılaşmış oldum.

Lefke Sancak Karargâh’ında uzun yıllar D4 Subaylığı yaptığım için soruşturma subayının kastettiği listelerin silah ve mühümmat kuvveleri olduğunu hemen anlamıştım. Kuvvelerin alt tarafında hakikaten Sancaktar Bey’in ve D4 olarak benim imzam vardı ve imzam da ismimin açıkça yazılmasından ibaretti.

Çok gizli kaydı ile muhafaza edilen ve bu gibi durumlarda yakılması gereken Sancak Karargâhına ait kuvvelerin ellerine geçtiği kesindi. Şimdi kuvvelerindeki silah ve birliklerin kodlarını öğrenmek isterler diye ödüm koptu! Allahdan korktuğum başıma gelmedi ve böylece derin bir nefes almış oldum.

Soruşturmanın tamamlanmasını beklerken bu sefer Rum Subayı kenardaki masadan aldığı albümün baş tarafındaki resmi adeta bana göstermek istercesine açıp önüme koyduğunu farkettim. Ancak olayın en önemli tarafı Birinci Bölük Karargâh’ında Bölük Komutanı’nın odasında bulunan bu albümün Kaymakam Erol Bayramın makam odasındaki pencereden Polis İstasyonu’nun giriş avlusunu seyrederken Land Rover de gördüğüm albümlerden birisi olma ihtimalinin ağırlık

kazanmış olmasıdır. Ve işte o zaman kanaat getirip emin oldum ki, üniformaları Birinci Bölük Karargâhı'ndan alınmıştı. Soruşturma Subayı, daha sonra albümün bir yaprağını açarak bana uzatır ve resimdeki kimliğini sorar.

Resimdeki mücahitin bir merasimde araç içerisinde şeref trübünü ayakta selamlayarak geçen Rasim Mehmet'ten başkası değildir. Bunun için hiç düşünmeden; "Resimdeki şahıs bir erdir ve askerde şöförlük yapmaktadır" dedim.

Yüzünün buruşmasından verdiğim kesin ve kısa yanıtlardan pek memnun olmadığı anlaşılan soruşturma subayının albümden başka resimler göstererek kim olduklarını ve nerede ikamet ettiklerini sormakta gecikmez. İki resimde gösterileni tanıyamamıştım. Sırada bir mücahit olan ancak kimliğini pek hatırlayamadığım ikinci resimdeki şahısı da zar zor teşhis eden bir tutuma girerek, gözlük kullandığım için geceleri pek iyi göremediğimi söylemekle yetindim.

Soruşturma Subayı adeta homurdanırcasına ve emreden bir ifade ile; "Peki şimdi sana soracaklarımızın evlerini bize göster!" dedi.

Soracaklarını beklemeden ve paniğe kapılmadan gayet rahat bir şekilde; "Lefke'li olmadığım için şahısları pek iyi tanımam, ayrıca durum nedeniyle herkes adres değiştirmiştir ve evlerinde bulunmaz!..." diyerek bu kritik anı geçiştirmeye çalıştım.

Soruşturma Subayı sorusunda ısrar ederken tutumunu da giderek sertleştiriyordu. "Bize yardımcı olacak mısın, olmayacak mısın?" şeklinde tehdit dolu sorusuna verdiğim yanıt kesin oldu; "Bunu

yapamam, zaten biraz önce de söylediğim gibi aradıklarınızı evlerinde bulamayacaksınız, buna eminim!..." dedim ve bunu söylemekle de her şeyi göze aldım.

Şerefsizce yaşamaktansa şereflice ölmeyi tercih etmiş oluyordum böylelikle. Land Rover ile ev ev dolaşarak, kader birliği yaptığım kardeşlerimi Gavur'a teslim etmek bana yaraşmazdı. Bunu yapanlar varsa eğer, önce Türklüğünden sonra da insanlığından utansın!

Soruşturmanın başından beri susan ve sadece dinlemekle yetinen ikinci Rum subayının; "Çamlıköy'lü Orbay (Orbay Kılıç), askerde ne görev yapar bre?..." diye hiç beklemediğim bir sorusuna muattap oluyorum. Doğrusu şaşırmış, şoke olmuşum. Ama bu durumdan hemen sıyrılarak; " Orbay'da benim gibi hükümet memuru olduğu için askerde kitabet yapar ve mali işler görevini yürütür." dedim. Benden beklediği doğrultuda bir yanı almış olacak ki diğer subaya dönüp; " Gördün mü, Orbay devamlı asker değilmiş!" diyerek adeta kendisini haklı çıkartmak istercesine bir tavır takınmıştı. Soruşturmayı yürüten diğer subayın bu durumdan hiç de memnun olmadığı her halinden belli oluyordu.

Ani bir kararla ve gayet kaba bir şekilde "Sus be! Buna mı inanmak istersin...?" diyerek Rum subayının lafını azına tıkamakla kalmamış, vermiş olduğum yanıtların inandırıcı olmadığını da bana duyurmak istemişti. Ama ikinci Rum subayının Orbay'ı yakinen tanıyan ve onu korumak isteyen birisi olduğu bir gerçektir. Rum subayının dışarıdaki askerlere seslenmesi ile soruşturmanın tamamlandığını

anlamış, bu seferde “Acaba şimdi ne olacak ve bana ne yapacaklar?” diye düşünmeye başlamıştım ki silahlı Rum askeri kapıyı açarak içeri girmekte gecikmedi. Rum subayının emri kısa ve kesin oldu; “Götürün yukarı!...”

Bu soğuk ve tehtit kokan emri duyar duymaz doğrulmakla o an hırpalanmaktan kurtulmuş olabileceğimi düşündüm. Çünkü askerler olabildiğince kaba ve acımasız görünüyordu.

İki silahlı Rum'un nezaretinde hemen oradaki merdivenlerden Polis İstasyonu'nun üst katına çıkartılıyorum. Bir anda geçmiş gözlerimin önünde canlanıyor, ne kadar garip tecellidir ki, bir dönem Sancak Karargâahı olarak kullanılan ve benimde görev yaptığım (Sancak Karargâhı D4) bu binaya şimdi tutuklu ve aşağılanarak çıkarılıyorum!

Halbuki bu binaya çıkarken karargâhta nöbet tutan mücahitler hazırola geçer ve beni selamlarlardı! Bu ne büyük tezat ve ne kadar onur kırıcı bir durumdu Yarabbim!

Ve sağ taraftaki ikinci odaya itilerek atılıyorum. Allahtan elimi destek yapmak suretiyle düşmekten kurtuluyorum!

İlk anın şaşkınlığını yenerek doğrulduğumda, içerde Fahri Erinç, Özkan Kenan Doğaç (Merhum), Hasan Ömer Özgür ve Orbay Ali'yi (Kılıç) yerde oturur vaziyette hatırlıyorum. Ve en azından tehlikenin şimdilik atlatılmış olacağını düşünüyorum içimden.

O an hissettiklerimi hâlâ anlatmaya yetecek kelime bulamamanın aczi içerisinde olduğumu itiraf etmeliyim.

Ve gidip ben de yanlarına oturdum. Aramızda bir şeyler konuştuğumuzu gayet iyi hatırlıyorum ama bunların tam olarak ne olduğunu kafamda netleştirememenin huzursuzluğunu yaşamışım dır hep.

Yoksa, dillerimiz yerine konuşan gözlerimiz miydi diye düşündüğüm ve kafamda bu soruya yanıt aradığımda olmuştur çoğu kez!

Aradan ne kadar zaman geçtiğini bilemiyorum ama kapının açılmasıyla hepimizin başının o tarafa döndüğünü ve içeriye bir kardeşimizin daha atıldığını gayet iyi hatırlıyorum ve bu durumun değişen aralıklarla devam ettiğini hatırlıyorum.

Bir ara heyecan veya korkudan olacak küçük abdestime çıkmak istedim. Kapıyı yavaşça aralayarak koridordaki nöbetçi Rum askerine durumu anlatmak istedimsede o taraflı olmadı ve bana silahını göstererek; “Geri git be köpek!” diyerek beni derhal içeri odaya tıkıverdi.

Kendimi zorlayarak biraz daha dayanmaya çalıştım ama baktım olacak gibi değil şansımı bir kez daha denemek için tekrar kapıyı açarak temkinli bir şekilde dışarıya süzüldüm. Kapıyı açmamla aynı Rum nöbetçinin çirkin yüzünü görmem ve tahammül edilmez sesini duymam bir oldu. “Ne laf anlamaz insansın! Geri odaya be köpek!” diyerek beni aşağılayıp üzerime saldırmaya hazırlanırken karşıdaki odadan dışarıya çıkan Yunanlı Albay’ın; “Neler oluyor?,” “Beyin istediği nedir?” diyerek

olup bitenleri öğrenmek istemesini fırsat bilerek konuşmaya katılma ihtiyacı hissettim.

“Deminden beri tuvalete gitmek istememe rağmen bana mücadele edilmiyor!” dedim. Bunun üzerine Yunanlı Albay’ın nöbetçi Rum askerine dönerek; “Neden mücadele etmiyorsun?” şeklindeki itham edici ve oldukça sert sorusu aynı zamanda benim tuvalete gitmeme izin verildiği anlamına geldiğini kavramakta güçlük çekmedim.

Zaten perişan durumumu farkedenden Yunanlı Albay, bana başı ile tuvalete gitmemi çoktan işaret etmişti bile...

Bir ok hızı ile fırlayıp tuvalete giderken, yıllarca aynı topraklarda ve birlikte yaşadığımız Kıbrıs’lı Rum’un gayet adi ve hayvanca tutumuna karşın Yunanlı Albay’ın insanca ve sıcak yaklaşımını kıyaslamaktan kendimi alamadım ve itiraf etmem gerekirse buna kafamda geçerli ve haklı bir neden bulamadım.

İhtiyacımı giderip geri döndüğümde, Yunanlı Albay’ı merdivenlerin başında beklerken gördüm. Bana eli ile gel işareti yapıyordu. İlk badirenin atlatıldığına inanıp derin bir nefes almaya çabalarken garip bir korku ve heyecan sardı beni yeniden... “Bu sefer herhalde kurtulmak kolay olmayacaktı!” diye düşündüm içimden. Bu düşünce bile bende soğuk duş tesiri yapmaya kâfi gelmiş, bir an bütün binanın başıma yıkıldığını sanmıştım! Yinede heyecan ve kuşkularımı yenerek Yunanlı albaya doğru yürüdüm. Yanına yaklaştığımda; “İçerideki masanın üzerinde karpuz var, al ve ye!” diyerek eli ile bana binanın Kuzey tarafındaki Kaymakamlığa bakan büyük odayı işaret etti.

Gösterilen odaya doğru yöneldiğimde sağımda kalan odanın boydan boya cam olan pencerelerinden yan gözle içeriye baktığımda, son olarak Tabur Komutanı'nın makam odası olarak kullanılan ve şimdi Yunanlı Albayın kullandığı bu odadaki düzenin eskisi gibi muhafaza edildiğini, hatta masanın başındaki Atatürk resmi ile gelmiş geçmiş Tabur Komutanlarının resimlerin bile duvarda asılı olduğunu görerek hayretler içinde kaldım.

Büyük odaya girdiğimde orta yerde duran büyükçe bir masanın üzerinde büyük dilimlere ayrılmış karpuzlar vardı. Masaya yanaştığım an arkamda ayak sesleri duyarak geri baktığımda, Yunanlı Albayın gülerek bana doğru geldiğini gördüm. O zaman odanın şurasında burasında amaçsızca dolaşan ve şuradan buradan konuşan kümeleşmiş başka Rum askerlerinin olduğunu farkettim.

Odaya benim gibi meçhul bir yabancının ve arkamdan da Yunanlı Albayın girdiğini gören Rum askerlerinin şaşkınlığı pek uzun sürmeyecek, toparlanmak amacını hissedeceklerdi.

Kuşkulu ve ürkek tavırlarından terddüt içinde olduğumu sezinleyen Yunanlı Albayın bana; "Çekinme, istediğin kadar karpuz yiyebilirsin!" derken teşvik edici bir tutum içerisinde olduğunu anlamakta gecikmedim. Anlamadığım Yunanlı Albayın sergilediği bu ılımlı tutumdu. Belkide odadaki sorumsuz Rum askerlerinin bana karşı bir eylem içerisine girmelerine fırsat vermemek için arkamdan gelmiş olabilir diye düşündüm.

Ama řu anda tek dūřundūđum řeyin iř ola bir kař dilim karpuz yeyip hemen arkadaşlarımlın yanına dōnmek olduđunu hemen ilave etmeliyim ve öylede yaptım. Alelacele ađzıma atıverdiđim karpuzları bođazımda dūđümlendiđinden yutmakta adeta zorlandım. Halbuki böylesine sıcak bir yaz akřamında karpuzdan bařka insanı serinletip ferahlatan bařka ne olabilirdi?

Karpuz için teşekkür edip odadan ayrıldığımda arkamdan gelen ayak seslerine bu sefer bakmadan yürüdüm ve koridoru dönüp arkadaşlarımlın bulunduğu odaya kendimi attım ve içimden derin bir oh çektim.

Odadaki arkadaşlarımlı beni heyecanla bekler buldum. Dönüřteki gecikmemi kötüye yorarak endişelendiklerini görmek beni üzdü. Her şeyin normal olduğunu söyleyerek başımdan gečenleri anlatarak kendilerini rahatlattım. Benden sonra sıkışanlar da ihtiyaçlarını gidermek için cesaretleterek muhtelif aralıklarla tuvalete gidip geldiler.

Gece yarısına doğru Vefa Hamit (Ayberk) ile arkasından da Özkan İbrahim'i (Özcan) getiriyorlar ve böylece onbir kişi oluyoruz. Dikkat ediyorum hemen hemen hepimizin üzeri perişan gece evlerimizden apar topar alındığımız için üzerimizdekilerini değiştirmek fırsatı bile bulamıyoruz. Bazılarımızın ayağında yırtık pabuçlar ve eskimiş terlikler bile var.

Hatırladığım kadarıyla saat 12:00 sularında onbirimizi de alıp aşağıya Polis İstasyonu'nun Denizli'ye (Ksero) bakan kuzey tarafındaki avluya götürüyorlar ve beyaz bir minibüsün yanında bekletmeye

alınıyoruz. Dışarısı karanlık olduğu için önceleri etrafı pek seçemiyoruz ama zaman geçtikçe buna alışıyoruz. Bir ara bulunduğum yerden duvar kenarına doğru yürümek istedimsede son anda yerde yatan Rum askerini farkederek başına basmamak için kendimi zor tuttum. O zaman duvar kenarlarında ve avlunun şurasında burasında yatar vaziyette silahlı Rum askerlerini görerek hayrete düştüm.

Bunların, Polis İstasyon'unu dışdan emniyete alan askerler olabileceğini düşündüm .Çok geçmeden Yunan'lı Albay'ın bir grup askerle yanımıza geldiğini görüyoruz ve bir Rum subayının Albaylarının bize hitap edeceğini söylemesiyle heyecanımız hat safhaya çıkıyor ama yinede toparlanarak can kulağıyla kendisini dinlemeye koyuluyoruz.

Yunanlı Albay bize 1949 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi gereğince harp esiri olarak tutuklandığımızı ve ona göre muamele görüp korunacağımızı gayet açık ve anlaşılır bir biçimde söyleyerek konuşmasını tamamlar. Hemen arkasından da ellerimize kelepçe takılarak bizleri oradaki beyaz minibüse atarlar. Yüzlerimizdeki renksizlik içlerimizdeki heyecanı, kuşku ve korkuyu açıkça gözler önüne seriyor. Sonu meçhul bir yolculuğa çıkmış bulunmanın ağır baskısı altındayız ve bu her halimizden belli oluyor.

Minübüsün şöföründen başka önde oturan silahlı iki Rum askeri daha var .Ayrıca önümüzde giden ve arkamızda bizi takip eden iki araç ise silahlı EOKA'cı Rum askerleriyle doludur. Bu araçlardan birini Land-Rover diğerinin ise salon tipi Rover araba olduğunu anımsıyorum.

Çamlıköy'ün Rum kesiminden sonra Fukasa (Skouriotissa), Linu (Linov), Filasu (Phlasou), Eurihu (Evrykhon) düzrgâhını izleyerek karlı dağın (Karuuna) altında Sayita'ya (Saitas) varıyoruz.

Saita'ya gelene kadar en az üç barikatten geçtiğimizi hatırlıyorum. Belliki Rumlar geniş emniyet önlemleri alma ihtiyacı duymuşlar, her barikatte mutlaka durduruluyor ve önümüzde giden araçtan inen bir asker gerekli evrakları gösterip bir şeyler söyledikten sonra geçişimize izin veriliyor. Bir ara minibüsün ön tarafında oturan silahlı Rum bize pasaportlarımızı da alıp almadığımızı soruyor ve hemen arkasından; "Sizinkiler Rum esirlerini Türkiye'ye götürür de biz sizleri Yunanistan'a götürmez miyiz?" diye alayımı bir ifade kullanmaktan çekinmiyor.

Bizleri bu sefer başka düşünceler alıyor ve aklımıza en kötü ihtimaller geliyor. Adayı havadan ve denizden kontrol altında tutan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bilmeden bu duruma müdahale etmesi bizlerin sonu olabileceği gibi Türk kurşunları ile bombalarına maruz kalma ihtimali de bizleri kahretmeye yetiyor.

Diğer taraftan Rumların bizi öldürerek suçu pekala Türk Silahlı Kuvvetleri'nin üzerine atabileceği, böylelikle bir taşla iki kuş vurabilecekleride bir başka kötü ihtimaldi. Özkan İbrahim Özcan kardeşimizin yol boyunca dualar okuduğu gözlerden kaçmadığı gibi kendinden geçerek zaman zaman yükselttiği seside kulaklardan gitmek bilmedi...

Bu karışık düşüncelerle bozuk bir moralle vardığımız Saita'da minibüsümüz ana yol üzerindeki asırlık kocaman çınar ağacına

gelmeden küçük bir kahvehanenin önünde durur. Kahvehane kapalı olduğu için arka tarafda ikamet eden kahvehane sahibi uzun bir uğraştan sonra uyandırılarak kahvehanenin açılması sağlanır. Minibüsün kapısı açılarak kelepçeler çözülür. Çaresiz bir şekilde kahvehaneye giriyor ve uykudan kaldırılmasının hoşuna gitmediği her halinden belli olan ve hâlâ esnemeye devam eden yaşlı Rum kahveciye isteklerimizi isteksiz bir şekilde sıralıyoruz. Halbuki bu şartlarda kahve ve sigaraya ekmek ve su kadar ihtiyacımız olduğunu belirtmek gerekir. Biraz sonra da Bahri Hasan (Erinç) arkadaşımız geliyor kuşku ve merakımız geçer gibi oluyorsa da Bahri'nin durumundan birşeylerin normal gitmediği belli oluyor. Bir fırsatını bulup kahveden durumu öğreniyoruz ama rahatlayacağımıza huzursuzluğumuz daha da artıyor. Meğer Fahri'yi alıp şöyle bir volta attıran Rum askeri zehrini kusmak istemişti; “ Karpaz'da sizinkilerin bir otobüsü durdurarak içindekilerinin tümünü kadın, çoluk çocuk demeden öldürdüklerini şimdi radyodan dinledim.” diyerek ateş püskürdüğünü ve arkasından da; “ Şimdi biz de sizi keselim mi?” diyerek esas niyetini ortaya koyduğunu öğrenince hepimizin rengi kaçmış, benimiz bembeyaz olmuştu!...

Bu haberin doğruluğundan da pek emin olmamakla beraber otobüsün bir bomba veya mayına çarparak içindekilerin ölebileceği de pek uzak bir ihtimal değildi ve bu kadarcık yalanı da Rum radyosu pekala yumurtlayabilirdi! Ayrıca Rum radyosunun bilinen yalanları ve Barış Harekâtı esnasında yüzlerce Türk uçağının düşürüldüğü iddiası ile sıfırlanan Rum morallerini yükseltmeyi amaçlayan uydurma haberleri;

bu sefer Türkleri aşağılama ve insanlık dışı davranışlarla suçlama şekillerine dönüştürülerek sürdürülmeye çalışıldığı da apaçık ortadaydı. Nitekim bu haberin daha sonra tamamen yalan ve uydurma olduğu meydana çıkacak ve karşımızdakilerin maskesi bir kez daha düşecekti...

Ve nihayet minibüsümüz meçhul yolculuğuna yeniden başlıyor. Artık Limasol taraflarında bir yerlere götürüleceğimiz belli oluyor ama yinede kuşkularımızı yenemiyoruz. Yarı uyur yarı uyanık vaziyette sürdürdüğümüz yolculuğumuzun bu bölümünde de duvarlardaki Türkçe levhalardan Binatlı Köyü'ne (Polemidya) geldiğimizi anlıyoruz. Çok geçmeden İngilizlerin eskiden kullandığı meşhur Polemidya Askeri Kampı olan ve şimdi Ay Fila (Ayia Hyla) Rum Askeri Kampı olarak bilinmekte ve Rum Milli Muhafız Ordusu tarafından kullanılmaktadır. Kampın içinde 20-25 meter kadar giden minibüsümüzün yol kenarında durmasıyla etrafımız Rum askerleri tarafından adeta sarılıyor. Kılık kıyafetleri ile saç ve sakallarından ancak çapulcu olarak nitelendirilebilen Rum askerlerinin kızgın ve öfke dolu bakışlarını hissediyor, el kol hareketleriyle küfürlerin en adisine maruz kalıyoruz ve sonunda minibüsün yan kapısı bir Rum askeri tarafından adeta sökülürcesine açılarak ikişer ikişer dışarı çıkmamız emrediliyor. Kapiya en yakın olan iki arkadaşımız inmiyor ve kendilerini sille tokatla alıp götürüyorlar. Bu durumdan hepimizin çok etkilendiğini hatta korktuğumuzu söyleyebilirim.

İlk anda bizleri birer ikişer götürüp öldüreceklerini düşünmekle ihtimallerin en kötüsünü aklımıza getirmiş oluyorduk. Dillerimiz

konuşmuyordu ama gözlerimiz çok şeyler ifade ediyordu ve perişanlığımızdan hepimizin de aynı kuşkuları taşıdığımız belli oluyordu!...

Biraz sonra Rum askerlerinin; “Başka iki kişi!...” diyen sesi yüreklerimizdeki korkunun tazelenmesine ve içimizdeki, heyecanın doruğa ulaşmasına vesile oluyordu. Bütün dikkatime rağmen kulağıma silah sesi gelmemesi hemen hemen eşit aralıklarla alıp götürülen kardeşlerimin silah yerine bıçak ile öldürülmüş olabilecekleri ihtimalini kuvvelendiriyor, en azından ben öyle tahmin ediyordum. Sonunda beşinci çift de alıp götürüldükten sonra, minibüste yapayalnız kalıyorum. İşte o an içime bir gariplik ve acı çöküyor. Bir anda geçmişimi hatırlıyor ve çoluk çocuğumun hayallerini kuruyordum. Rum askerinin; “ Dışarı be köpek!” diyen çatlak sesiyle kendime geliyor ve minibüsten aşağıya iniyorum.

Önümde giden askere yetişebilmek için adımlarımı hızlandırırken etraftan gelen askerlerin bitmek tükenmek bilmeyen hareket ve küfürlerine muattap oluyor, yetiştirenin gelişi güzel attığı tokat ve tekmeleri de sineye çekiyorum. Allahtan atılan tokat ve tekmelerden aşırı bir acı hissetmiyorum ve kampın içerisinde 100 metre kadar yürüdükten sonra bir barakanın kapısından içeri atılıyorum. Bütün kardeşlerimi barakada bulmak ve onlara yeniden kavuşmuş olmak beni tarifi imkansız bir sevince boğuyor.

Barakaya girdikten sonra üzerime kapanan kapı biraz sonra açılıp içeri beş altı Rum askeri girer ve içlerinden biri sahip olduğumuz saat,

yüzük, kemer, ayakkabı bağı, mendil, gözlük ve böyle şahsi eşyalarımızı tolayarak kapının yanına koymamızı emreder. Bizleri ne kadar düşündüklerini ve korumak istedikleri belli oluyordu!... Her halde intihar edip başlarını belaya koymamıza da mücadele edecek değillerdi ya! Rum askerlerinin isteğini aynen yerine getiriyoruz. Askerler vakit geçirmeden kapının yanına koyduğumuz tüm şahsi eşyalarımızı almakta gecikmezler.

Kapının içinde duran ve parmağı tuttuğu silahın tetiğinde olan bir Rum askerinin; “ Liyora İston Diho!” (Çabuk duvara) komutuna uymak mecburiyetinde kalıyoruz. İşte o zaman bizleri öldürmeyi kafalarına koydukları ve teşhise yarayacak bütün delilleri de önceden yok etme ihtiyacı duyduklarını düşünerek ölümün soğuk nefesini ensemizde hissediyoruz. Tam o sırada yetişen ve konuşmasından Yunanlı olduğu anlaşılan bir üst rütbeli askerin Rum askerine ani bir hareket ve hiddetle “ Afistos” (Onları bırak) diyerek bizleri son anda mutlak bir ölümden kurtarmıştır.

Barakanın içerisinde hiç bir eşya olmadığı gibi üzerine yatılacak ne bir yatak nede üzerine oturulacak bir sandalye veya tabure bulunmuyordu. Halimiz kelimenin tam anlamıyla perişandı. Bir taraftan da uykusuzluk gözlerimizden akıyor, dalıp dalıp kendimizden geçiyoruz. Adeta yaşayan bir ölüyüz!...

Misafir edildiğimiz barakanın her iki yanında da pencere bulunmaması buranın eskiden ambar olarak kullanıldığını bir bakışta

belli ediyor. Sadece yukarıda ışık ve hava için olan ve uzun pencerelerin olduğu da dikkatimizden kaçmıyor.

Temmuz sıcığında bilhassa gündüzleri içi adeta fırına döñüşen barakada yaşamak kadar insana azap sıkıntı ve bunaltı veren başka hiç bir şey tasavvur edemediğimi özellikle belirtmek isterim. Öğleye doğru barakadaki aşırı ve bunaltıcı sıcak nedeni ile şikayetlerimiz hat saffaya çıkıyor ve perişanlığımız ayakta duracak yeterli güce sahip olmayışımızdan ve nefes almaktaki zorlanışımızdan açıkça belli oluyor. Burada uzun zaman kalacaksak işimizin ciddiñ çok zor ve dayanılmaz olacağı daha ilk gün dolmadan kendini hissettiriyor. Her dakikası ızdırap ve sıkıntı dolu uzun bir yaz gününün ardından havanın yavaş yavaş kararmasının ardından içimize tarifi imkansız bir hüznün çöküyor. Aynı kuşku ve endişeleri defalarca aklımızdan geçirip tekrarlamaktan daha da yorgun düşerek barakanın beton zemini üzerine kendimizi adeta salıveriyoruz.

Aradan birkaç saat geçtikten sonra büyük bir gıcırta ile açılan baraka kapısından içeri giren Rum askerleri bizleri kamptaki başka bir yere götüreceklerini söyleyerek dışarı çıkıyorlar. Sakinleşmeye çalıştığımız bir anda böyle bir değişikliğe neden ihtiyaç duyulduğunu anlayamamanın şaşkınlığı içerisinde 50 metre kadar yürüdükten sonra geldiğimiz başka bir barakanın önünde durdurulup yeniden içeri atılıyor. Ancak yeni barakaya girer girmez beton zemin üzerinde gördüğümüz öbek öbek kurumuş kan izleri soluğumuzu kesmiş yüreğimizi ağzımıza getirmişti!... “ Tamam, işte bizi katledecekleri yer

burası!..." diye düşünmekten ve burayı insan mezbahasına benzetmekten kendimizi alamamıştık. Bunda da her halde pek haksız değidik. Ne var ki bu şaşkınlığımız sabaha kadar sürecek ve gün ağardıktan ve olayları daha sakin bir kafa ile yorumlama ve inceleme fırsatı bulduktan sonra bunların kurumuş kan izleri değil de boya lekeleri olduğunu ve barakanın içerisinde kırmızıdan başka boya lekelerinde bulunduğunu farkedecek ve rahatlayacaktık.

Geceleri kampa ürkütücü bir sessizlik çöker. Bu sessizlik uzaktan gelen köpek havlamaları ile zaman zaman bozular. Pencerelelerin birinden dışarı baktığımda gördüğüm barakalar bana hayaletler gibi korkunç ve ürpertici gelir. Ayrıca kampın cılız ışıkları sanki bir esrarı gizler ve kamufle eder gibidir... Bu kampta başka esirlerin bulunup bulunmadığını anlamak en azından şimdilik mümkün değildir. Sonunda bu karışık düşüncelere yenik düşüyor ve diğer arkadaşlarım gibi ben de bir kenara çekilerek kendimden geçiyorum.

Bir akşam önce Rum askerleri tarafından alınıp götürülen kol saatlerimizin eksikliğini her an hissediyoruz. Bu nedenle saatin kaç olduğunu bilemiyor sadece tahmin gücümüzü çalıştırıyoruz ihtiyaç duydukça... Geceyarısına doğru belkide geceyarısından sonra barakanın kapısı açılarak içeriye birilerinin getirilişi ile tahminlerimiz hakikate dömüşmüş oluyor. Ve biz olup bitenleri büyük bir heyecan ve merakla olduğumuz yerden setretmekle yetiniyoruz. Aramıza yeni gelenlerin perişanlığı ve olup bitenlerden ne kadar çok etkilendiklerini görme fırsatını buluyoruz. Kampa götürülmemizin üzerinden 24 saat

geçmeden Lefke'den getirilen hepsini de yakından tanıdığımız bu kardeşlerimizde tutsak edilmelerine üzüyor ve kucaklaşarak bir yumak haline geliyoruz. Bu durumdan çok etkilendiğimiz için göz pınarlarımızı zorlayan yaşlara mani olamıyoruz. Olayların etkisinden artan duygusallığımız nedeni ile hislerimize artık gem vuramıyoruz. Ayrıca göz yaşlarımızı tutmak için zaten çaba harcama ihtiyacını da duymuyoruz kendimizde.

27 Temmuz 1974 tarihinde Lefke'de tutuklanan esirler;

- 1- Özkan Kenan (Doğaç) (Merhum)
- 2- Fahri Hasan (Erinç)
- 3- Hasan Ömer (Özgüç)
- 4- İbrahim Ağın
- 5- Orbay Ali (Kılıç)
- 6- Türel Nihat Oral
- 7- Özkan İbrahim (Özcan)
- 8- Vefa Hamit (Ayberk)
- 9- Pertev Hilmi Salih (Ekmekçioğlu)
- 10- Özkan Ali
- 11- Ve bu anıların sahibi Erol Onbaşıoğlu

28 Temmuz 1974 tarihinde ise yine Lefke'de tutuklanıp Ay Fila Kampı'na getirilen ve ikinci partiyi teşkil eden 13 kardeşimizin arasında; Bilgi Salih (Merhum), Ahmet Cet, Muzaffer Sarp ve Salih Murat gibi arkadaşlarımız vardı.

Bir anda ikiye katlanarak 24'ü bulan sayımızla barakayı hemen hemen doldurmuş ve artan sayımızla ümitlerimizde artar gibi olmuştu. Daha doğrusu bize öyle gelmişti.

Sabahları ilk işimizin tuvalete gitmek olduğunu ancak vakti belirlemenin o günkü nöbetçi Rum askerinin iyi niyetine ve insafına kaldığını da belirtmeliyim. 29 Temmuz 1974 gününün sabahı kelepçelenerek üçer dörder guruplar halinde silahlı Rum askerlerinin gözetiminde tuvalete götürülüyoruz. Rum askerlerinin gözetiminde ihtiyaçlarımızı gideriyoruz. Tuvalet sırası bana geldiğinde elleri kelepçeli ve gözleri bağlı beş Türk askerinin sille tokat ve dipçik darbeleriyle tuvalete götürülüşlerini görerek adeta şoke oldum ve gözlerime inanamadım ama bu bir hayal değil gerçektir ve gördüklerimin Türk askeri olduğu kesindi. Askerlerin şiş ve morarmış yüzleri işkence gördükleri ve Rumlar tarafından çok kötü muameleye tabi tutulduklarını kanıtlar vaziyette olduğu da kesindi. Ayrıca üniformaları ile saç tıraşlarından bunların er olduklarını anlamak da güç değildi. "Yollarını şaşırpıp Gavur'a esir düşmüş olacaklar!..." ve bir anda esir olduğumu unutarak üzerlerine sarılıp kendilerini kucaklamak ve alınlarından öpmek geldi içimden "Mehmedim ne kadar da cefakar!..." dedim kendi kendime ve Türk askerine olan güven ve hayranlığım bir kez daha doruklara ulaştı. "Mehmedim bunca kötü muamele ve işkenceye boyun eğmedi, bilakis heybetleşerek bir o kadar daha büyüdü küçülen düşman karşısında!..."

“Mehmedim’in esirliği bile asil ve heybetli diyerek gurur duydum ve bir kez daha Türk olmanın mutluluğunu yaşadım.”

Selam size meçhul ve isimsiz kahramanlar! Anadolu’nun ucra köşelerinden gelip bizler için buralara düşen Mehmetcikler!... Minnet ve şükran hepinize!... zgrlk için yaptıklarınızda övgü ile bahsedecek, tarih sayfalarında belki isimlerinize rastlanmayacaktır ama Kıbrıs’daki kardeşlerini top yekn katliamdan kurtarmak amacıyla elinde zeytin dalı ve azında özgürlük türküleri ile adaya ayak basan siz Mehmetciklerin şahsında, zgrlğn Rumlar tarafından nasıl kahbece ve haince kurşunlandığını tarih mutlaka yazacaktır.

Bir taraftan yazın bunaltıcı sıcakları diğer taraftan soğuk su niyetine içilen kampın sıcak suları bir barakada 24 kişinin gayri sıhhi şartlarda hayatı idame ettirme çabaları had safhaya çıkar. Can sıkıntılarını ve her an yaşanan ölüm korkusu bizlerin durumunu özetlemeye ve açıkça gözler önüne sermeye yetiyordu.

Daha ilk geceden şahsi eşyalarımız ile birlikte devamlı olarak kullandığım gzlklerimin de alınması bende dayanılmaz baş ağrılarının başlamasına neden olmuştu. Bu yüzden geceleride uyuyamıyordum. Kamptaki yaşantımız gün geçtikçe dahada zorlaşıyor bir çoğumuza musallat olan baş ağrılarına ilaveten hareketsizlikten ve düzensiz ve yetersiz beslenmekten kaynaklanan büyük abdeste çıkma zorluğu çekiyoruz. Yine sıcakalardan yakındığımız ve sağa sola düşüp baygınlıklar geçirdiğimiz üçüncü günün öğle saatlerinde pencerede belirlenen Makarios’cu Rumların bizlere dondurma getirdiklerine

inanamıyor ve çölde vaha yerine serap gören yolcu durumuna düşmemek için gözlerimizi ovuşturuyoruz. 24 kişi olmamıza rağmen gelen dondurma sayısının 23 olması bir sorun yaratmamış, bir tek sigaradan bir nefes çekmeye razı olan bizlerin bu kadarcık açığı kapatmasını pekala becerebilmiştik. Ve bir çırpıda tüketilen dondurmalar yanık yüreklerimizi serinletirken üzerinden içilen sigaralar da gülmeye hasret yüzlerimize hafif birer yumuşaklık getirmişti. Günler aynı korkular ve sıkıntılar içerisinde akıp gitmeye, yüzlerimizdeki sakallar da uzayıp büyümeye devam ediyordu. Bunaltıcı yaz sıcaklarına banyosuzluk da eklenince ne kadar kötü durumda olduğumuz kendiliğinden ortaya çıkmış oluyordu. Barakanın kapısına dayanan kamyonla bizleri bir yerlere nakledeceklerini sezinlemenin hiçde güç olmadığını ve bunu da gizlilik içinde yapmak istemelerinden niyetlerinin kötü olabileceği ihtimalinin ağırlık kazandığını rahatlıkla söyleyebilirim. Aksi halde bunca tedbire ve gizliliğe ne gerek vardı? Biraz sonra da birer ikişer guruplar halinde kamyonu bindiriliyor ve bu işlem tamamlandıktan sonra muşambanın arka kısmıda sıkı sıkıya bağlanarak kamyon hareket ediyor. Oldukça karanlık ve havasız olan kamyonun içerisinde oturma yerleri bulunmadığından yerlere gelişi güzel bir şekilde oturuyoruz. Şaşkın ve ümitsiz bir vaziyetteyiz. Bu müsibet yerden kurtulmak üzere olduğumuza mı sevinelim yoksa çıktığımız bu meçhul yolculuğun her şeyin sonu olabileceği düşüncesine mi yeni düşelim bilemiyoruz!...

Çok geçmeden kamyonumuzun durduğunu hissediyoruz. Kamyondan inen ve geçirdiği şok nedeniyle ilk anda ayakta duracak gücü bulamayarak yere çökenlerin doğrulur doğrulmaz alınıp içeri götürülmesi ile yeni yaşantımızın ikinci safhası başlamış oluyordu. Çekingen ve ürkek adımlarla kendimize yön ararken geldiğimiz yerin Limasol Merkez Polis İstasyonu olduğunu anlamakta gecikmeyiz.

Ay Filo Kampı'nda olduğu gibi yetiştiren baldırı çıplaktan tokat ve tekme yememek için adımlarımızı sıklaştırıp hızlı hareket etmeye çalışıyoruz, gücümüz yettiğince. Öyle olmakla beraber darbelenmekten pek kurtulamıyoruz ve oluşturulan sözde güvenlik kadrosu arasında içeri giriyoruz ve açılan tel örgülü büyükçe bir kapıdan geçerek kendimizi basketbol sahası büyüklüğündeki dikdörtgen bir alanda buluyoruz.

Sonradan buranın hücre hapisanesindeki tutukluların günün muayyen saatlerinde kısa sürelerle çıkarıldıkları havalandırma yerleri olduğunu anlıyoruz. Bu yerin batı kısmı tamamen tel örgülerle kesilmiş olmakla beraber giriş ve çıkışlara imkan veren büyükçe bir kapıyı da sinesinde barındırdığını her iki yanı çevreleyen uzun duvarların üst kısımlarında küçük küçük ve sıkça pencerelerin bulunduğunu ve geriye kalan doğu kısmının ise düz bir duvardan oluştuğunu belirtmekle yeni mekanımızı basit bir tarifini yapmış olurum.

24'ümüz de bir kenara büzüşüp çaresizlik içerisinde beklerken tel kapının hemen dışındaki koridorlarda görev yapan üniformalı polislerin üzerlerimizde dolaşan şaşkın bakışları altında adeta eziliyoruz

ama çapulcu askerlerin elinden alınıp polis nezaretine verilmemizin güvenlik açısından daha emniyetli olabileceğimizi dahi düşünecek durumda olmadığımızı samimiyetle belirtmek isterim.

Çok geçmeden açılan tel kapıdan büyük bir tencere dolusu su getirilerek orta yere konuluyor ve bardak olarakta boş bir teneke süt kutusu suyun içine bırakılıyor. Böylelikle bu Ağustos sıcağında içecek su ihtiyacımızı bu şekilde karılayacağımız belli oluyordu. Tenceredeki suyun bir anda bitmesi yeni mekanımızın diğer bölümlerini öğrenmemize teşkil ediyordu. Durumu açıkladığımız görevli polisin bize boş tencerenin iki tutuklu tarafından doldurulmasına izin verileceğini söylemesi üzerine iki arkadaşımızın tel kapıdan çıkmasına müsade ediliyordu. Biraz sonra dönen arkadaşların hücrelerin önünden geçerek tuvalet bölümüne gittiklerini ve suyu oradan doldurduklarını söylemeleri midelerimizi ağzımıza getiriyor ama başka seçeneğimiz olmadığı için buna boyun eğmek mecburiyetinde kalıyoruz. Büyük ve kk abdestimize gitmek için de günün mayyen saatlerini beklemek gerekiyordu. Görevli Rum polisinin açtığı tel kapıdan hemen sağa dönüldüğünde karşılıklı hücrelerin yer aldığı dar bir koridordan tuvalet bölümüne gidiliyordu. Büyük abdest için kullanılan tuvaletlerin kapılarının olmamasını ilk balarda çok yadırgamıştık. Tuvalet ve diğer ihtiyaçlarımızı karşılamak amacıyla sabah öğle ve akam olmak üzere bizlere guruplar halinde günde üç defa izin verilmeye balanmıştı.

Yiyecek bakımından kamptakinden pek farklı bir durum yoktu. Bir bütün ekmeğın 1/8, 5-6 tane zeytin ve ceviz büyüklüğünde bir domatesin, üç

öğün yiyeceğimizi oluşturduğunu belirtmekle ne kötü durumda bulunduğumuzu izah etmiş olurum.

Daha ilk günden gardiyanların, hücrelerin önünden geçerken sağa sola bakmadan, ihtiyaçlarımızı gidermek amacıyla doğru tuvaletlere gitmemiz gerektiği hususunda ısrar etmeleri ve bizleri de yakından gözetlemeleri, hücrelerde başka tutuklularında bulunduğu gerçeğini gizlemeye kâfi gelmeyecekti. Nitekim hücrelerde başka tutuklularında bulunduğu gerçeğini gizlemeye kâfi gelmeyecekti. Nitekim hücrelerde başka tutuklularında bulunduğu kısa zamanda herkes tarafından bilinir olmuştu. Birkaç gün sonra da ilk önce Sancaktar Muavini Ömer Bey’i bir hücrenin penceresinde görmüş ve çok sevinmiştim. Onlarında burada ve hayatta oluşları hepimizi mutlu etmişti. Bir gün de Sancaktar, Feridun Bey’le tuvelette karşılaşmış ve başlarıyla selamlaşmışlar. Daha fazlasını yapamazlardı, çünkü bu gibi durumlarda gardiyanlar daha da fena ve göz açtırmaz oluyorlardı.

Bu arada küçük gruplar önce Lefke’den daha sonralarıda diğer bölgelerden getirilmeye başlanan yeni tutukluların gelmesiyle mevcudumuz gün geçtikçe çoğalır olmuştu. Kalabalıklaştıkça sorunlarımız artmasına rağmen, kader birliği yaptığımız ve kendilerini çok yakından tanıdığımız bu kardeşlerimizden bölge hakkında en son haberleri alma olanağına kavuştuğumuz için mutlu olmuştuk. Yoksa bizler gibi onlarında sevdiklerinden koparılacak bu nüsibet yerde her an akıbetlerinden kuşku duyarak can korkusu ile yaşamları pek tabii ki hoşumuza gitmemişti.

Beton zemin üzerinde oturmak mecburiyetinde kaldığımızdan bir müddet sonra yana devrilip uzanmak ihtiyacını duyar olmuştuk. Bazen de ikişer gruplar halinde volta atmak alışkanlığında kazanmış oluyoruz. Hareketsizlik hepimizde sorunlar yaratmaya başlamıştı. Kuru yiyeceklerle , meyvesizlik ve hareketsizlik bizlerde müthiş paniğe neden olmuştu. Volta atmaktan da sıkılınca bir kenara çekilip ikişer üçer hatta dörder kişilik guruplar halinde sohbete koyulurduk. Her türden hikayelerin de anlatıldığı bu sohbetlerin tadı bir başka oluyor. Biraz olsun her şeyi unutmamıza vesile oluyordu. Hele Doğancı'lı Salih Karam Mehmet'in kendine has anlatım tarzı ve sevecen hareketleri ile dinlemeye dayanamadığımız " Skurdalli" (Tarlakuşu) ağırlıklı hikayeleri hala kulaklarımızda yankılanıyor. Salih Karam Mehmet'in anlattığı hikayelerin en yeyecanlı yerinde kesik kesik gülme krizleri de anlatılmaya ve görülmeye değer güzellikteydi.

Yüzümüzdeki sakalların günden güne büyüdüğünü adeta hisseder olmuştuk. Ağustos sıcağının üzerimizdeki bunalıcı etkisi temizlik sorunlarımız ve en önemlisi banyosuzluk bizleri oldukça huzursuz ediyordu. Sağ elimdeki yaranında geçmek bilmemesi huzursuzluğumu arttırdığı gibi iç çamaşırlarımı yıkamamada engel teşkil ediyordu.

Polis İstasyonu'nda görev yapan Yorgo'nun yine görevde olduğu bir gün bizlere Limasol'da ikamet eden İngiliz asıllı asker ve sivil personelle ailelerinin İngiliz İşler Bölgesi'ne taşınmaları için üstlerinden emir aldıklarını bu nedenle şehirde büyük hareketlilik yaşandığını

belirterek; “ Ne bileyim be çocuklar ama çok yakında büyük bir harp olacağını zannediyorum!...” şeklinde kuşkularını da dile getirmekten çekinmemişti. Bunun bizlere verilmek istenen bir mesaj olduğunu anlamakta gecikmedik. Büyük bir kuşku içine düşmüştük.

Bir harp vukuunda Lefke bölgesi ile diğer küçük Türk yerleşim bölgelerinde yaşayan ailelerimizle tüm kardeşlerimizi çok kötü günler beklediğini hatta katliamlara bile maruz kalabileceklerini düşünmek bile bizleri perişan etmeye kafi geliyordu. Hele biz esirlerin durumu dahada vahimdi. Kızılhaç tarafından harp esiri olarak kaydedilmediğimiz için tamamen Rumların insafına kalmış olacaktık. Birinci Barış Harekatı olarak isimlendirilen harekâttan gerekli dersi almamış görünen Rumların bir ikinci harekâttan perişan olacağı kesindi. Böyle olunca da bütün hınçlarını savunmasız insanlardan çıkaracakları gün gibi aşikârdı.

Bu kuşkulu ve kötü düşünceler içinde geçirdiğimiz gecenin bir türlü geçmek bilmediğini ve gözlerimize de uyku girmedğini belirtmek isterim.

Polis Yorgo’nun bizlere vermek istediği mesajın üzerinden tam olarak kaç gün geçtiğini anımsamıyorum ama bir iki günden fazla olduğunu da zannetmiyorum. Geçmek bilmeyen sıkıntılar ve kuşkularla dolu bir günün bütün gerginliğini üzerimden atmaya çalışırken “ Çabuk duvara!” diye başlayan komut sesiyle adeta kulaklarımız patlıyor ve bizler şartlanmış ani hareketlerle istenileni yerine getiriyoruz. Ancak bu sefer tel kapının önünden geçirilen hücrelerdeki tutukluların ardı arkası kesilmek bilmiyor. Büyük bir olasılıkla bu tutukluları ya başka yere

aktaracaklar yada serbest bırakacaklardı. Görevlilere ilaveten Kızılhaç yetkililerinin de bu operasyonda hazır bulunmaları tutukluların sebest bırakılacakları ihtimalini arttırmış oluyordu. Çok geçmeden Polis Yorgo bizlere; “ Hücredeki Türk uyruklu tutuklular, Türklerin elinde bulunan Yunan uyruklu tutuklularla değiştiriliyor!” diyerek müjde vermekte gecikmeyecekti. Sayılarını bilmediğimiz bu kardeşlerimizin özgürlüklerine ve sevdiklerine kavuşmuş olacakları için sevinmemiz gerekirken her nedense içimizi büyük bir hüznü kaplamış yokluklarını şimdiden kabullenmeye başlayarak adeta garipse miştik. Hücreslerin bir anda büyük ölçüde boşalmasıyla etrafa adeta bir ölüm sessizliği çökmüştü. Gerçi hücrelerdeki tutuklulardan ses falan çıktığı yoktu ama onların varlığı ve tuvaletlere gidip gelirken göz göze gelişlerimiz ve gizliden gizliye birkaç söz teati edişlerimiz bizleri tatmin etmeye kafi geliyordu.

Hücreslerin hafiflemesiyle tuvaletlere gidiş gelişlerimizde büyük rahatlama olmuş, görevlilerin özellikle gardiyanların ensemizde hissettiğimiz solukları kesilir olmuştu. Bu durumdan yararlanarak hücreleri bir de içeriden görme ihtiyacını bütün benliğimde hissetmiş ve sonunda bu isteğime yenik düşmüştüm.

Açık kapısından ürkek adımlarla girdiğim ilk sıralardaki boş bir hücrenin soğuk ve sıkıcı havası beni olumsuz yönde etkilemişti. Sıcak bir yaz gününde başımdan aşağıya kaynar sular döküldüğünü hissetmiştim. Dünyada insanoğluna yapılabilecek bundan daha büyük bir eziyet ve azap olamaz diye düşünmüştüm. O zaman hücre hapsine

mahkum edilenlerin çektiği cehennem azabını daha iyi anlamaya başlayarak ebatlarını mukayyelemde ölçe ölçe hücrenin adeta bir resmini çizer olmuştum. Duvar uzunlukları tahminen altışar ayak (İkişer metre), tümü ise 12 ayak kare (dört merteye kare) olan ve daha çok mezarı andıran bu hücrelerin yarısına yakın bir bölümü diz boyu yüksekliğindeki bir sekiden oluşuyordu. Mahkumlar tarafından oturmak ve yatmak amacıyla kullanılan bu sekinin üzerinde kalınca tahtadan yapılmış bir ızgara vardı. Ayrıca her hücrenin karşı duvarının en üst kısmında içerisini havalandırmaya ve aydınlatmaya yarayan ve hava deliği olarak nitelendirebileceğimiz birer küçük penceresi de bulunuyordu. Mezarın bir diğer adı da hücre olmalı diye düşündüm. Sadece aralarındaki tek farkın mezarda gerçek, hücrede ise yaşayan ölülerin yitmesi idi. Bu garip düşünceler ile çıktığım hücreden hızla arkadaşlarımın yanına gitme ihtitacı hissettim. 14 Ağustos 1974 Çarşamba günü sabahı Rum radyolarından yükselen marşlarla uyandığımızda avludan gelen yüksek sesli konuşmalardan ve telaşlı koşuşturmalardan birşeylerin normal gitmediğini anlamakta güçlük çekmiyoruz. Tel kapı önünde çoğalan ve aceleci adımlarla gidip gelen polis ve görevli gardiyanların sinir dolu hareketleri ile ters suratlarından ve düşmanca davranışlarından her şey açıkça belli oluyordu. Biraz sonra da sinirli bir ses tonu ile “ Biso! Biso! ” (Geri! Geri!) bizleri bulunduğumuz kısmın güneş gören kısmına atmakta gecikmeyeceklerdi.

Nihayet sonradan İkinci Barış Harekâtı olarak nitelendirildiğini öğrendiğimiz harekât başlamış ve Yorgo polisin verdiği mesajın da gerçekleşmiş olduğunu anlamıştık.

Kuşku dolu bekleyişler ve sararmış benizlerle bir kenara sinmiş, Ağustos sıcağının bunaltıcı etkisine aldırmadan adeta birer yaşayan ölüye dönmüştük. Allaha sığınarak kaderimize boyun eğmekten başka yapabileceğimiz bir şey kalmamıştı. Aklımıza ne su ne de yiyecek geliyordu. Dudaklarımız susuzluktan adeta çatlamaya başladığı halde su kabına uzanacak gücü ve gayreti bulamıyorduk. Zaten kapta su olup olmadığı da meçhuldü. Midelerimiz açlıktan derinden derine oğunduğu halde yeme ihtiyacı duyup duymadığımızı da kestiremiyorduk.

Bir ara üç dört katlı olduğunu anımsadığım Limasol Merkez Polis İstasyonu'nu çatısında bulunan gözcülerin, bizlerin de işitebildiği helikopter seslerinden telaşlanarak; " Vurade erkede i Türki " (Koşun, Türkler geliyor!...) diye feryat etmek suretiyle endişe ve korkularını dışa vurmaları, sonradan da bu helikopterlerin İngiliz Üsler Bölgesi'nden kalkan İngiliz helikopterleri olduğunun anlaşılmasıyla rahatlamaları görülecek nitelikteydi.

Aç midelerimizi avutmak ve açlıktan ölmek için bir parça ekmek, üç beş zeytin ve birer küçük domatesten oluşan günlük yiyeceğimizi bir kerede tüketiyor ve üzerinden de dudaklarımızı kesmemeye dikkat ederek süt kutusundan su içmekle yetiniyoruz.

15-16 Ağustos 1974 günlerinin ne acılar ve sıkıntılar içinde geçtiğini imkanı yok anlatamam. Görevlilerin ve zaman zaman geli

giden çapulcu Rum askerlerinin tehdit dolu hakaretleri ve insanlık dışı tutumları hepimizi perişan etmişti. Bir belirsizlik ve sonumuzun nereye varacağını kestirememenin karamsarlığı içerisinde bir kenara sinmiş, insandan çok bir hayvana benzer yaşantımızla bu kritik saatlerin geçmesini bekliyoruz. Bahçedeki radyodan yükselen Milli Marş'lar ve hararetli konuşmalardan harekâtı sürdüğü belli oluyordu.

Nihayet 16 Ağustos 1974 Cuma gününün akşamı harekâtın durduğu etrafın hissedilir şekilde sakinleşmesinden anlaşılır gibi olmuştu. Dünya ile ilişkimiz, görevlilerin çoğu kez ima yoluyla verdikleri mesajlarla sınırlı olduğundan, büyük endişe içerisinde olduğumuzu bilmem söylememe gerek varmı ?

Ve bir akşam üzeri hücredeki Kıbrıs'lı Türklerin aramıza getirilmesiyle hücreler bir kez daha boşaltılacak ve yeni gelecek olanlara yer açılacaktı. Nitekim hatırladığım kadarıyla 16 Ağustos 1974 akşamı, geceyarısı beklenen misafirlerin gelmesiyle bu tahminimiz kanıtlanacak ve sonradan bunların Türkiye'li gazeteciler olduğunu öğrenecektik. Aralarında kimler yoktu ki? Mutlu bir Barış Harekâtı izlemek üzere adaya gelen ve seyahat ettikleri askeri minibüsün Lefkoşa varoşlarında yanlışlıkla Yeşil Hattın ilerisine geçmesiyle Rumlara esir düşme şanssızlığına uğrayan ve tutuklanarak, 16 Ağustos 1974 akşamı Limasol Merkez Polis İstasyonu'ndaki hücrelerine kapatılan gazetecilerin isimleri şöyledir:

- 1- Mete Akyol (Gazeteci)
- 2- Hüdayi Bayık (Gazeteci)

- 3- Yücel Hacaloğlu (Gazeteci)
- 4- Ahmet Kahraman (Gazeteci)
- 5- Sermet İpekçioğlu (Gazeteci)
- 6- Eyüp Sabri Kapıdağ (Gazeteci)
- 7- Teoman Tehim (Anadolu Ajansı dış hatlar şefi)
- 8- Ertürk Yöndem (TRT kameramanı)
- 9- Ziya Ergun (TRT kameramanı)
- 10- Hami Coşar (THA kameramanı)(Kıbrıslıların yakinen tanıdığı merhum gazeteci Ömer Sami Coşar'ın oğlu)

Ayrıca askeri minibüste sözkonusu gazeteciler ile birlikte bir Üstteğmen ve direksiyondaki Görele'li Erdoğan Koca isimli bir Astsubay'ın da Rumlara esir düştüğünü belirtmek isterim.

Hücredeki gazetecilerin mevcudiyeti, tuvaletlere gidiş gelişleri yoğunlaştırmıştı. Kaçamak bir iki laf etmek bizi rahatlattığı gibi derdimizi anlatmak için de tek yoldu. Lefke ve civar köylerden esir alınan Türkler olduğumuzu ve Rumların ısrarla bizleri Kızılhaç'dan gizlemek istediklerini, bu nedenle niyetlerinin hiç de iyi olmadığını kendilerine izaha çalıştık. Kızılhaç yetkililerinin gazetecilere yaptıkları ziyaretlerin sıklaştığını görerek gazetecilerin yakında serbest bırakılacağı tahminine varmış ve isimlerimizi belirtir bir liste hazırlayıp gazetecilere gizlice vermek aklımıza gelmişti. Üzerine yazacak kâğıt bulamamanın sıkıntısı ve çaresizliğini yaşarken eski bir Rum gazetesinin boş kenarlarını kullanmak mecburiyetiyle karşı karşıya kalmıştık. Hazırladığımız listeyi şu şekilde özetledik; “ Biz burada 75

Türk'üz. Hapishaneden bizden önce çıkarsanız mevcudiyetimizi yetkili makamlara bildirmenizi rice ederiz.” Hazırlanan bu mesaj ve isimler, tuvaletlere giderken hücrelerdeki gazetecilere atılmak suretiyle verilmiştir. Herhangi bir aksiliğe meydan vermemek için de mesaj ve isimler iki suret halinde hazırlanıp iki ayrı hücreye bırakılmıştı.

Hürriyet gazetesinde yayınlandığını anımsadığım ve sonradan elime geçen gazete küpüründen mesaj ve isimleri ihtiva eden notun biri Cengiz Kapkın isimli gazeteciye verildiği anlaşılmaktadır.

Büyük sıkıntılar, yokluklar hatta korkular içerisinde geçen ve diğerinden pek farkı olmayan dayanılmaz yükü altında ezilirken, kendimizden de çok şeyleri kaybetmenin acısını yaşıyorduk.

Yine böyle cansıkıntıları ve moral kırıklığı içerisinde olduğumuz bir gün, sabahleyin başlayan ve anımsadığım kadarıyla birkaç kez tekrarlanarak taa öğleden sonraya kadar sarkan ve “ Çabuk duvara!” diye başlayıp, “ Derhal vurulacaktır!” diye sona eren o meşhur komut sayesinde daha da perişan olmuş gazetecilerin sorguya götürülüp getirilmeleri bizden gizlenmek istenmişti. Ne var ki Uluslararası Kızılhaç yetkililerinin gelmesi şüphelerimizi arttırmış ve gazeteci kardeşlerimizin serbest bırakılacakları ihtimalini gündeme getirmişti.

22 Ağustos 1974 tarihinin Perşembe'ye rastladığı gün, gazeteci kardeşlerimizin serbest bırakılmalarına tanık oluyoruz. Bir yandan gazeteci kardeşlerimizin özgürlüklerine ve yakınlarına kavuşacakları için seviniyor, öte yandan isimlerimizin Türkiye gazetelerinde yayınlanması ve Türk yetkililerinin de bastırmalarıyla Uluslararası

Kızılhaç yetkililerinin bizimle ilgilenmek mecburiyetinde kalacaklarına kesin gözüyle bakıyorduk.

14 Ağustos 1974'de Serdarlı'nın kurtuluş törenleri esnasında esir alınan gazeteci Cengiz Kapkın ile tutuklanan 11 gazeteci, 22 Ağustos 1974 tarihinde serbest bırakılır. Anlaşılan Rumlar Türkiye ve Uluslararası Basın Örgütlerinin baskılarına daha fazla dayanamamış ve sonunda pes etmişlerdi.

Rumların elinde yaralı olarak tutuklu bulunan Adem Yavuz ve Ergün Konuksever isimli gazeteciler de 24 Ağustos 1974 tarihinde Türk tarafına iade edilmişlerdir. Bilahare Adem Yavuz şehit olmuştur.

İki sıra olup ortasında koridorun ayırdığı hücrelerde tutuklu bulunan gazetecilerin serbest bırakılmalarıyla ilgili içimizde meydana gelen boşluğun buruk acısını ve yüreklerimize dolan sevincin tadını, o günleri yaşamayanlar imkânı yok hissedemezler. Esir olmayanlar, özgürlüğün dayanılmaz özlemini duymadığı gibi doyumsuz tadına varamazlar! Bu düşüncelerle dalıp gittiğimiz alemde, özgürlüğe olan hasretimiz çığ gibi büyür ve içimizde adeta bir volkan olup patlar.

26 Ağustos 1974 Pazartesi günü, geçmiş günlerden pek farklı olmayan bir şekilde başlamıştı. Ne var ki Uluslararası Kızılhaç Komitesi yetkililerinin sabahleyin çıkagelmesi bizde bayram havası yaratmıştı. Harp esiri olarak resmen kaydedilişimiz yaptıkları ilk icraatları olmuş, bu da bizleri çok rahatlatmış, içimizdeki kuşkuları bir anda dağıtıp yok etmişti. Gazeteci kardeşlerimizin gerekli girişimleri ivedilikle yaparak, ilgilileri harekete geçirdiklerini söylemek kehanet gerektirmiyordu.

Bütün bunları hep dört gün içerisinde sığdırabilmişlerdi. Kendilerine şükran ve mihnet borçlu olduğumuzu bir kez daha vurgulamak ihtiyacını hissediyorum.

Kızılhaç yetkililerine şikayetlerimizi iletmış ve bir çözüm bulmalarını talep etmiştik. Kızılhaç yetkilileri şikayetlerimizi anlayışla karşılamışlar ve bunları imkânlar nisbetinde çözümleyeceklerini belirtmişlerdi. İlk iş olarak da mesaj formları ile temin ettikleri battaniyeleri bizlere dağıtarak bu konularda ne kadar ciddi ve hızlı olduklarını adeta ispata çalışmışlardı. Özellikle mesaj formlarına çok sevinmiştik. Bizlerden bir aydır haber alamayan ailelerimize bir iki satır yazıp sağ ve sağlıklı olduğumuzu bildirmek ihtiyacını hissetmiş ve vakit geçirmeden kaleme sarılmıştık.

Limasol Merkez Polis İstasyonu'ndan aileme yolladığım ilk mesaj formu 26 Ağustos 1974 tarihini taşımaktadır. Ailem ve arkadaşlara yazdığım tüm mesajları da muhafaza ettiğimi de belirtmek isterim. Mesaj Formları önlü arkalı olup, ön kısmı gönderen, arka kısmı ise mesaja cevap verecek kişi tarafından kullanılmak üzere özel olarak hazırlanmıştı. Mesaj formlarının üzerinde; “ 25 kelimeden fazla olmayacak ve sadece aile haberleri yer alacak” diye not düşüldüğü halde bu tahdidin sansür tarafından “ 12 kelimeden fazla yazma” ibaresiyle daha da kısaltılmak istendiği görülecektir.

Akşam üstüne doğru da, hayret dolu bakışlarımız arasında getirilen ve etrafa nefis kokular saçan sıcak yemeğin dağıtımı yapılacaktı. Bir ay sonra boğazımızdan geçen ve tadına doyamadığım

bu ilk yemeğin nohut olması, nohutun en sevdiğim yemekler arasında yer almasına neden olacaktı. Dağıtımı yapılan ikişer yeni battaniye ile geceleyin beton zemin üzerine yatmak bizlere önce lüks gibi gelmişse de sabahın ayazını pekala önlediği için işimize yaradığını da itiraf etmeliyim.

Kızılhaç yetkililerinin gelmesi ile yaşantımız bir anda değişmiş biraz olsun nefes alır gibi olmuşuk. Çok geçmeden bulunduğumuz yerin hemen karşısına düşen bölmede duş yapmamıza da mücade edilmesi bizleri bir o kadar daha rahatlatmıştı. Ne var ki okullardaki esir kamplarından başka bir şey düşünemiyorduk. Bölgeden gelen diğer kardeşlerimizden ailemiz ile ilgili son haberleri almak için adeta çırpınıyorduk.

Kesin tarih hatırlayamıyorum ama Kızılhaç yetkililerinin bizleri ziyaret etmelerinden kısa bir müddet sonra tamamen kendi yargı ve tercihleri doğrultusunda yaşlı ve hasta oldukları gerekçesiyle aramızdan seçtikleri 40 tutukluyu okullar esir kampına aktarma ihtiyacı duyarlar. Bu durum morallerimizi bozmuş, tekrar endişe ve kuşklar içine yuvarlanmaktan kurtulamamıştık. Hele, Lefke'den tutuklanıp getirilen ilk iki partide bulunan bizlerden hiç birinin bu guruba dahil edilmemesi kuşklarımızın daha da artmasına neden olmuştu. Kızılhaç yetkililerine yaptığımız şikayetler dikkate alınarak Limasol Merkez Polis İstasyonu'ndaki son parti 35 tutuklunun da diğer esirlerin yanına aktarılması kararlaştırılmıştı.

Bu arada tek sıra hücrelerde tutuklu bulunan iki Türk askerinin
“ Bizleri burada yaşatan sizlerin mevcudiyetiydi. Şimdi biz ne yapacağız?” diyerek üzüldüklerine tanık olacak ve bu durum da bizleri fazlasıyla üzecekti.

4 Ağustos 1974 çarşamba günü yine yollardayız. Tutuklu bulunduğumuz Limasol Merkez Polis İstasyonu'ndan bütün esirlerin bulunduğu okullara sevk ediliyoruz.

Alelacele üstü açık eski bir kamyonu bindiriliyoruz, pazara götürülen hayvanlar misali... Kamyonun oturma yerleri bulunmadığı için birbirimize destek olarak ayakta duruyoruz.

Kılık kıyafetimiz perişan ve pislik içerisinde. Saç sakalımız birbirine karışmış ve uzun zamandan beridir banyo yapma imkanımız olmadığı için fena fena kokuyoruz. En önemlisi, yerlere oturmaktan ve beton üzerinde yatmaktan ayakta güçlükle durabiliyoruz.

Kamyonun hareket etmesiyle yolculuğumuz başlıyor. Şehir içerisindeki yolculuğumuz bir alem. Geçtiğimiz cadde ve sokakların kenarlarına biriken Rumların nefret ve kin dolu bakışlarını ve atılan tükürüklerin olanca pisliği ile yüzlerimizde iğrençliğini hissediyoruz. El ve kol hareketleri ile küfürlerin en daniskasını sineye çekiyoruz ancak sayıları az da olsa kimilerinin acıma bakışları gözlerimize takılıp kalıyor.

Kısa bir yolculuktan sonra okullara varıyoruz. Yan yana ve içleri tıklım tıklım esir dolu iki okul. Tel örgüler arasından kamyonumuz okullardan birine giriyor. Okuldaki bütün esirler odalarına kapatılıyor ve

bizleri okulavlusunun ortasına adeta boşaltıyorlar. Bir müddet dizlerimizin üzerinde orada çömelerek bekliyoruz sessiz ve hareketsiz. Çapulcu Rum askerlerinin düşmanca ve haince tutum ve davranışları değişmiyor, her yerde aynı hak etmediğimiz muameleye maruz kalıyoruz. Bizleri azılı katil, kanun kaçağı ve devlete isyan eden asiler olarak nitelendirdikleri, hareketlerinden ne kadar da belli oluyor. Halbuki bizlerin doğduğu yaşadığı yerleri korumak ve özgürce yaşamak arzusundan öte bir isteğimiz ve bu uğurda verdiğimiz mücadele dışında ve bir de Türk olmaktan başka ne suçumuz varki?

Rum askerlerinin bizleri yüksek rütbeli savaşçılar olarak nitelendirdiklerini ve buca zaman da Limasol Merkez Polis İstasyonu'nda özel olarak tutuklu bulunduğumuzu kendi aralarındaki konuşmalardan anlıyoruz. Böylece bizlere karşı tutumları daha da sertleşiyor, tahammül edilmez bir hal alıyordu.

Bir saat kadar aynı şekilde bekledikten sonra bizleri birer ikişer odalara, diğer tutukluların yanlarına gönderiyorlar. Beni Özkan Ali kardeşim ile birlikte okulun 10 numaralı odasına misafir ediyorlar. Normal büyüklükteki bu sınıf odasında 50'nin üzerinde tutuklu bulunuyordu. Çoğunu Limasol'luların teşkil ettiği bu odada hiç bir aşına yüze rastlamıyoruz. Allahtan odadaki arkadaşlarımız her ikimizi de sıcak karşılamış ve yanlarında sıkışmak pahasınada olsada bizlere yer vermekte mütereddit davranmamışlardı.

Bu kamptaki esirlerin bir çoğu Limasol'da tutuklanmış ve Limasol Rum İstasyonu'na kapatılıp yaz güneşi altında insanlık dışı muameleye

tabi tutulmuşlardı. Sayıları tahminen 1750 kişi olan bu kardeşlerimiz daha sonra bu iki okula aktarılmışlardı. Ve böylece yeni esir kampındaki yaşantımız başlamış oluyordu. Bu kampta en büyük sorunumuz tuvaletti. 1500 kişinin tutuklu bulunduğu bu müsibet yerde çoğu kez küçük abdeste gitmek bile büyük bir sorun ve işkence oluyordu. Bu nedenle sabahları üç dört sularında kalkıyor ve ihtiyaçlarımı giderdikten sonra birinci kattaki mutfağa çıkıyordum. Kamptaki mutfağı Limasol’lu “Kavurma” diye bilinen Ünal isimli bir Türk çalıştırıyordu. Kahvaltı ve pişirilecek yemekler için erkenden açılan mutfağa benim gibi beş on tutuklu müdavim daha geliyordu. Bazı günler kuru fasulye, bulgur ve börölce ayıklarken bir başka gün de önceden suya konmuş kuru baklanın kabuklarını çıkarıyorduk. Patatesi ayıklamak da eğlendirici olmaktan çok vakit öldürücü oluyordu.

Burada bir diğer sorun da vakit öldürmek. Bu nedenle kampın avlusunda yakın arkadaşlarla volta atmak, dertleşmek ve çoluk çocuğumuzdan bahsetmek vazgeçemediğimiz ihtiyaçlarımızın başında geliyordu.

Kamp ve tuvalet temizliği her sabah değişimli olarak bir veya iki odanın tutukluları tarafından yapılıyor ve temizlik süresince diğer tutukluların odalarından dışarıya çıkmasına kesinlikle müsade edilmiyordu. Zaten aklına esen bizleri istediği zaman içeri kapattığı gibi istediği zaman da avluya çıkmamıza müsade ediyordu. Kısaca “ Yat Arap, kalk Arap” tan farkımız yoktu. Kelimenin tam manasıyla “ Gavur esiri” idik.

Bizim kampta mevcutları yanılmıyorsa 47 olan gurbetleri Rumlar bir odaya yerleştirme ihtiyacı duymuşlardı. Bizimle birlikte Limasol Merkez Polis İstasyonun'dan okullar esir kampına gelen ve odalara birer ikişer yerleştirilen, kader birliği yaptığımız kardeşlerimizden Bilgi Salih (Ali Bilgi) işte bu gurbetlerin odasına düşmüştü.

Rumlar, gurbetlerin diğer Türk Bölgesinde olduğu gibi Limasolda da kardeşleriyle birlikte özgürlük mücadelesine katılıp savaşmalarını hatta bu uğurda şehit vermelerini hazmetmemiş olacaklar ki kamp ve tuvalet temizliklerinde gurbetlere yapmadıkları işkence kalmaz. Çoğu kez başlarını zorla tuvaletteki pisliklere sokmaktan çekinmez, bundanda büyük haz ve zevk alırlardı.

Kampta kahvaltı, öğle ve akşam yemekleri odaların kapılarına kadar yine tutuklular tarafından getirilir ve yine orada bizlere dağıtım yapılırdı. Kahvaltı ve yemekleri, iyi ve doyurucu olduğu söylenemezdi ama ölmeyecek kadarda idare ediyor. Midelerimizin öğuntusunu kısmende olsa gidermeye çalışıyorduk.

Esir kampı olarak kullanılan okulun etrafını yüksek dikenli teller çevrelerdi. Nöbet tutan Rum askerleride, dikenli teller boyunca emniyet görevi yaparlardı. Kampın etrafı günün her saatinde özellikle Limasol da ikâmet eden ve yakınlarını görmeye gelenlerle dolup taşardı. Bu görüşmelere istemeyerekte olsa tanık olduğumuz için duyduklarımız bizleri üzer, çoğu kezde hayretler içerisinde bırakırdı. Birtarafta çekilen sefalet ve zorlukları dile getiren ailelerin yürekler acısı durumu, öte

taftan parasız kaldığını belirterek ailelerinden ısrarla para isteyen esirlerin ibret alınacak tutumu istenmeden gözler önüne segilenirdi.

Sayıları az olmakla beraber odalarda gün boyu kumar oynayarak sözde vakit geçirdiklerini iddia edenlerede üzüldüğümü belirtmek isterim. Herşeye rağmen kumar yüzünden olanca parasını tüketen ve çoğu kez de birbirlerine borçlu kalanların eninde sonunda ailelerini sıkıştırıp ısrarla para isteyecekleri kesindi.

Yeni esir kampına pek adapte olduğumuzu söyleyemem ama “ Kalabalıkta ölüm bile tatlıdır” sözüne bile kendimizi alıştıırarak bu cehennemdeki günlerimizin geçmesini bekliyoruz. Yeni mekanımızda havanın kararmasıyla etraftan el ayak çekilir ve herkes odalara doluşurdu. Rum askerlerince isimler okunarak yapılan kontroller hiç aksatılmazdı. Daha sonra ışıklar söndürölür ve arkasından hüüzün ve korku dolu geceler başlardı. Bir taraftan için için ağlayanların diğér taraftan da ah çekenlerin tüyler ürperten sesleri kulaklarımı tırmalardı ve çapulcu Rum askerlerinin sudan bahanelerle ölesiye dövdüğü esirlerin gecenin sessizliğine karışan feryatları duyulurdu. Gece boyunca köpeklerin ta uzaktan gelen ulumaları aralıklarla devam eder dururdu...

Oluşan bu tablo nedeniyle uykusuz geceler bir türlü geçmek bilmezdi, sabaha dek.

Kampta bir diğér uğraş da zeytin ve şeftali çekirdeklerinden yapılan tespih, kolye ve yüzüklerdi. Beceri ve maharet gerektiren bu uğraşın hoşça vakit geçirmek için biçilmiş bir kaftan olduğunuda

belirtmek yerinde olur. Ne var ki bu dalda uğraşan tespih, kolye, ve yüzük üretenlerin sayısı çok değildi. Benim bildiklerimin başında Gaziveren'li Erkan Salih (Oyal) gelirdi. Gurbetler arasında da bu işte uğraşanların çoğunlukta olduğu bilinir, hatta bu uğraşı onların başlattığı söylenirdi.

Esir kampının bir okul olması esirlere verilecek cezaların da okul nitelikli olmasını gerektirmediğine inanıyorum. Ama yinede esirler verilen dayak ve işkence dışındaki cezaların çoğu okullarda öğrencilere verilen türdendi.

Buna, iç avlunun etrafında koşma, duvara dayanmadan bir ayak üzerinde durma ve bir ayak üzerinde seke seke koşma gibi cezaları örnek olarak gösterebilirim. Tabi bu cezalar Rum askerlerinin nezareti altında yapılır ve kaytarmaya çalışan esirler o günkü nöbetçi Rum askerlerinin insafına bağlı olmak üzere anında sille tokat dövülmek veya dipçikle darp edilmek suretiyle cezalandırılarak ikaz edilirdi.

Eylül ayı ortalarına doğru okulların yeni ders yılına başlayacağı gerçeği göz önünde bulundurularak esir tutulan öğretmen ve öğrencilerin yanı sıra din adamları ile hastaların da karşılıklı olarak serbest bırakılması ile ilgili yoğun çalışmaların başlatıldığına tanık oluyoruz.

Limasol'daki iki büyük Rum okulunun esir kampı olarak kullanılması yanaşmakta olan yeni ders yılında Rumların başına ciddi sorunlar açacağı aşikardı. Bir yandan binlerce Rum öğrencinin okulsuz

kalacak olması öte yandan da 2500 kişiye varan biz esirlerin barınak sorunu Rumları kara kara düşündürür olmuştu.

Çok geçmeden Kamp Komutanlığı'ndan yapılan sözlü bidiriye göre öğretmen öğrenci ve din adamlarının tespiti yönünde çalışmaların başlatıldığı ve bu katagorilere girenlerin kayıt işlemlerinin yapılacağı duyurulmuştu. Bu duyuru üzerine esir kampında bir heyecan rüzgarı esmeye ve büyük bir hareketlilik yaşanmaya başlanmış, kimilerine göre bu işlemlerin bir istatistik bilgiden öte bir anlam taşımadığı, kimilerine göre de bunun gerçek olduğu ve tahliyelerin yakında başlayacağı tahminlerinin yapıldığı görülmüştü.

Sıra guruplar halinde yazılmaya gelince kıyamet o zaman kopmuştu. Bir çoğu öğretmenler yazılırken öğretmen, öğrenciler yazılırken de öğrenci, din adamları yazılırken bu seferde din adamı olarak yazılma gayret ve istemi içine düşmüştü. İşte o zaman her kesin bu müsibet yerden bir an önce kurtulmak ve özgürlüğe kavuşmak için herşeyini fedaya hazır ve bütün imkanları da sonuna kadar zorlamaya kararlı olduğunu daha iyi anlamış ve kendilerine de hak vermiş oldum.

Öğrenci ve din adamlarının kayıt işlemleri çıkan sorunlara ve bir kaç kez de ertelenmesine rağmen sonunda tamamlanabilmişti. Şimdi sıra bu gurupla ilgili tahliyelerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine kalmıştı. Ama anladığım kadarıyla kayıtların beklenilenin çok üzerinde olması tespit ve kanıtlama işlemlerinin de zor ve zaman alacağı düşünüldüğünde bu işin yaş ve gerçekleşme ihtimalinde zayıf olduğu kesindi. Yinede ümit etmek güzel ve heyecanlı bir bekleyişti.

Esir mübadelesi yanaştıkça Rum hükümet yetkililerinin esir kampına kadar lütfeder, serbest bırakılacak esirlerin Rum tarafını tercih etmeleri için verdikleri yoğun çaba ve yaptıkları vaatler görülecek nitelikteydi. Bu maksatla alçaldıklarını görmek beni ne kadar çok mutlu etmişse aramızda bulunabilecek zayıf karakterli kişilerin kandırılabilceğı ihtimali de beni o derece endişelendirmişti. Cömertçe yapılan vaadlerin mali yardım, iş kurma ve iş bulma gibi rehabilitasyon konularında yoğunluk kazandığını göreceğ ve utanmadan dostça ilişkilerden iyi münasebetlerden ve bir arada yaşamadan söz edildiğine ibretle şahit olarak hayretler içerisinde kaldım. Bizlere reva gördükleri bunca haksızlıklara insanlık dışı muamelelere ve yaptıkları toplu katliamlara rağmen bu teklif ve vaatlerin hangi yüzle yapıldığını anlamak mümkün değildir.

Ve böylelikle karşımızdaki düşmanın ne kadar sinsi, acımasız, tehlikeli, riyakar ve terbiyesis olduğu bir kez daha gözler önüne serilecekti...

Gününü tam olarak hatırlamıyorum ama mübarek Ramazan'ın hasta esir değişmelerinin gerçekleştirildiğı 16-22 Eylül tarihleri arasına denk düştüğünü, bayramın 17 Ekim 1974 Perşembe gününe rastlamasından hesaplamak suretiyle tahmin ediyorum. Esir kampında oldukça kabarık sayıda kişinin oruç tuttuğı anlaşılmıştı. Ben şahsen istediğim halde orucumu tutamadığım için çok üzölmüşüm. O şartlar altında tutulan orucun anlamı ile sevabı büyük olduğu yadsınamaz.

Allah tutanların orucunu kabul etsin, tutmayanların ise günahlarını bağışlasın.

Odaların birinde ise esirler arasında bulunan Lefke'li imam, Şeker Mustafa tarafından odaların birinde kıldırılan teravi namazlarını da belirtmek isterim. Her nedense bu gibi dini konularda Rumlar tarafından hiç bir zorluk çıkarılmadığını ve dini vecibelerini yerine getirmek isteyenlere de mani olunmadığını belirtmekte yarar görüyorum. Bu şekilde hareket etmekle dünyaya olumlu mesajlar mı vermek istemişlerdi? Yoksa müslüman ülkelerin tepkisinden mi çekinmişlerdi? Bilemem...

Acı ve tatlı anıların yaşandığı mübarek Ramazan ayının göz açıp kapatana kadar geçtiğini adeta farketmemiştik. 17 Ekim 1974 Perşembe gününün sabahı okul avlusunda kılınan Bayram Namazı ise görülecek nitelikteydi. 1500'e varan tutukludan tahminen 1000 kadarı namaza iştirak etmişti. Geriye kalanlar da kenara çekilip huzur içinde ve göz yaşlarına boğularak bu müstesna olayı bütün benliklerinde hissederek yaşatmanın kutsiyeti ile heyecanını yakalamakla meşgullerdi.

Şeker Bayramı namazından sonra bayramlaşma esnasında da çok duygusal anlar yaşanmıştı. Ailemizden çoluk çocuğumuzdan ve de sevdiklerimizden uzak içimiz buruk ve hüzün dolu olarak geçirdiğimiz bu bayramın bizlerde unutulmaz yaralar açtığını da belirtmek isterim. Hele gelenek ve göreneklerimize uygun olarak bu gibi müstesna günlerde aile bazındaki birliktekiklerde hissedilen o manevi hazdan

mahrum olmakla ilerimizde kopan fırtınaların büyüklüğünü tarif edememenin aczi içindeyim.

İki toplum lideri tarafından sürdürülen görüşmeler sonucunda karşılıklı tahliyelerin 18 Ekim 1974 tarihinde başlamasına karar verilir. Bu karar doğrultusunda da tahliyelerin yedi ayrı grup halinde yapılması ve gurupların da kura usulü ile belirlenmesi kararlaştırılmıştı. Çekilen kura neticesinde benim kaldığım on numaralı, oda dördüncü gruba düşmüştü. Artık herkes tahliye olacağı günü sabırsızlıkla beklemeye başlamıştı. Ne var ki tahliyeler hususunda varılan anlaşmanın bozulması en azında tahliyelerin ertelenmesi ile ilgili kötü ihtimaller uykularımızı kaçırıyordu. Zaten bu günlere gelene kadar "Teknik arıza" tabiri kullanılarak tahliye görüşmeleri sık sık ertelendiği dolayısıyla tahliyelerin geciktiği herkes tarafından bilinen bir husustu. Ancak "Teknik arıza" tabiriyle neyin kastedilmek istendiği veya bu tabirin yerinde kullanılıp kullanılmadığı ise merak konusu olma özelliğini sonuna kadar sürdürecekti.

Nihayet 22 Ekim 1974 tarihinde dördüncü partide serbest bırakılarak zgrlğme kavuştum. O günün heyecanını imkânı yok kelimelerle ifade edemem. Bunu bizzat yaşamak ve hissetmek gerekir. Bir gün önce de yüzümüzdeki bakımsız sakallarımızı kestirmek mecburiyetinde bırakıldık. Buna ilk önce ierlenmişsekte sonradan temizlendiğimiz ve çoluk çocuğumuz karşısına insan gibi ıkabileceğimiz için memnun kalmıştık.

Bir saatlik Limasol – Lefkoşa yolculuğunun nasıl geçtiğini ve Ledra Palace Otelinin bahçesinde, Kızılhaç yetkililerince gerçekleştirilen esir mübadelesini hatırlamak beni o anki gibi heyecanlandırmaya kâfi geliyordu. En sonunda da mücahitler gazinosunun önünde ailelerimizle buluşmak bizleri sonsuz sevince boğmuştu. Hele Türk askerini adada görmek bizler için apayrı bir heyecan ve mutluluk vesilesi olmuştu.

“Teknik arızalar” gerekçe gösterilerek esir değişimi ile ilgili tahliyeler defalarca ertelenerek en son parti olan onuncu parti ile esir değişimi tamamlanmış, aileler huzura kavuşmuştu. Allah bizleri bir daha esir düşürüp aile ve yakınlarımızı hüznün ve kedere boğmasın. Hele “Gavur esiri”olma şanssızlığını Allah bizlere bir daha yaşatmasın.

Erol ONBAŞIOĞLU (65)

LEFKOŞA

ŞAHIS ADLARI DİZİNİ

A

Adem Yavuz	72
Ahmet Ced	57
Ahmet Kahraman	70

B

Bilgi Salih (Ali Bilgi)	57,78
Behzat Karamustafa	25
Bahri Hasan Erinç	51

C

Cengiz Kapkın	72
---------------	----

D

Doktor Diomides	21
Doktor İzzet S. Suphi	19

E

Erdoğan Koca	70
Ergün Konuksever	72
Erkan Salih	80
Erol Bayram	18, 20, 21, 22, 26

Erol Onbaşıoğlu

7,40,41,57

Ertürk Yöndem

70

Eyüp Sabri Kapıdağ

70

F

Fadıl Nekipzâde

39

Fahri Hasan (Erinç)

44,57

Feridun Ari

17,63

G

Gökmen Daniş

26

H

Halil İbrahim

26

Hami Coşar

70

Hasan Hüseyin

25

Hasan Ömer

44,57

Hios Hazalombos

21,30

Hüdal Bayık

69

i

İbrahim Ağın

57

K

Kasinis	26
Kemal Karakullukçu	11
Kemal Özalper	26

M

Mahmut Avaroğlu	26,38
Makarios	17
Mete Akyol	69
Muzaffer Sarp	57
Müzeyyen Selim	25

N

Necdet Hasan	25
--------------	----

O

Orbay Ali (Kılıç)	16,17,43,57
Ormancı Hüsnü	19

Ö

Özkan Ali	57,76
Özkan İbrahi Özcan	48,50,57
Özkan Kenan Doğaç	44,57
Ömer Bey	63

P

Pertev Hilmi Salih Emekçioğlu	57
Pompos Kukkullaridis	17
Pembe Şakir Hanımefendi	9

R

Ruzin Osman	25
-------------	----

S

Salahi İ. Paşa	25
Salih Karam Mehmet	57
Salih Murat	70
Sermet İpekçioğlu	25
Sevim Safa	25

Ş

Şeker Mustafa	83
---------------	----

T

Teoman Tehim	70
Türel Nihat Oral	57

V

Vefa Hamit Ayberk	37,48,57
Vedat Karakurt	10

Y

Yorgo

64,65,68

Yücel Hacaloğlu

70

Z

Ziya Ergün

70

Zülal Safha

25

YER ADLARI DİZİNİ

A	
Ay Fila	52,57,61
C	
Cengizköy	16
Cenevre	49
Ç	
Çamlıköy	16,17,34,43,50
D	
Doğancı	17
E	
Eurihu	50
F	
Filasu	50
Fukasa	50
G	
Gaziveren	17
Girne	14

K

Karadağ

24

Kıbrıs

14

Ksero

20,21,22,23,24,26,48

L

Ledra Palace

85

Lefke

16,18,20,21,22,29,57,70

Limasol

52,64,68

Linu

50

P

Polemidya (Bimatlı)

52

S

Saita

50

Serdarlı

72

T

Taşpınar

17,35

Türkiye

14

Y

Yunanistan

7

Yeşilova

7

Yeroşibu

7